ŞANLIURFA HİKÂYELERİ

M. Emin ERGİN

ŞANLIURFA HİKÂYELERİ

Sayın Mehmet H. Öcal Ağabeyime 29. Ekim. 2007 M. Ergin

M. EMİN ERGİN

MEHMET HULUSİ ÖCAL KİTAPLIĞINDAN
ŞURKAV KÜTÜPHANESİNE
AYŞE ÖCAL TARAFINDAN
2017 YILINDA BAĞIŞLANMIŞTIR. No:

Birinci basım: Alanya 2007
Tashih : Aysel ERGİN

Kapak Tasarım
M. Emin ERGİN

Fotoğraf
Yrd. Doç. Dr. A. Cihat KÜRKÇÜOĞLU

ISBN
978-975-01334-2-8

Yayın hakkı:
Yazılar kısmen veya tamamen
kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

Dizgi ve Baskı
Yeni Alanya Matbaacılık Ltd. Şti.
İskele Cad. No: 4 Alanya
Tel: 0242 513 81 76

Mehmet Emin ERGİN

1947 yılında Şanlıurfa'nın Hüseyinpaşa mahallesi Karameydan mevkiinde doğdu. Babasının adı Halil, annesi ise Adile Hanım'dır.

İlk ve orta öğrenimini Şanlıurfa'da tamamladı. Bir müddet Adana İktisadı ve Ticari İlimler Akademisi'ne devam etti. Daha sonra eğitimini yarıda keserek Urfa İl Halk Kütüphanesi'nde Memuriyete başladı.

Urfa folkloru üzerine birçok araştırma ve derlemeler yaptı. 1979 yılında yayına başlayan "Harran Kültür ve Folklor Dergisi" nin yönetiminde ve yayın kurulunda bulundu.

Dergide ayrıca Ergin Okur ve Elif Güler müstearı ile derlemeleri, TFA "Türk Folklor Araştırmaları" başta olmak üzere çeşitli dergi ve mahalli gazetelerde yazıları yayınladı. 1972 yılında Kültür Bakanlığı'nca açılan "Halk Kütüphaneciliği", 1974 yılında yine aynı bakanlığın MİFAD Başkanlığı'nca açılan "Folklor Derleyicisi" kurslarına katıldı.

1971-1982 yılları arasında çalıştığı Urfa İl Halk Kütüphanesi'nde müdür yardımcısı görevinde iken aynı ünvanla Antalya Tekelioğlu İl Halk Kütüphanesi'ne tayin oldu. Antalya'da 1987 yılına kadar beş yıl görev yaptıktan sonra Alanya İlçe Halk Kütüphanesi'ne müdür olarak atandı. 1987-1997 yılları arası on yıl Alanya'nın ilk kütüphane müdürü olarak görev yaptı ve kendi isteği ile emekliye ayrıldı.

1994 yılında ŞURKAV (Şanlıurfa Kültürünü Araştırma Vakfı) tarafından Şanlıurfa kültürüne hizmetinden dolayı kendisine "Kültür ve Sanat Hizmet Plaketi" verildi.

Evli olup bir erkek, bir kız olmak üzere iki çocuk babasıdır.

Yayınlanmış Eserleri:

1- **Urfa'dan Derlenmiş Hoyratlar-Maniler**.
(Adana 1972- Urfa 1981)
2- **Urfa Folklorunda Düğün**
(Adana 1973- Alanya 2007)
3- **Urfa Ağzı Sözlüğü**
(Urfa 1982)
4- **Antalya Bibliyografyası**
(Mürsel Sümer'le birlikte. Antalya 1985)
5- **A'dan Z'ye Şanlıurfa**
(Alanya 2007)

Kâmilin gitse vücûdu nice icâdı kalır
Sen dahi anlayagör kim er ölür adı kalır

ULVİ (Hüseyin)

ÖNSÖZ

Son otuz yıl içersinde Şanlıurfa hakkında çok sayıda kitap yazılması gurur verici ve sevindirici olmakla birlikte, yaklaşık 11.000 yıl gibi çok eski bir tarihi geçmişi, dünyanın en eski birkaç şehrinden biri ve bu denli kültür seviyesi yüksek, geniş bir bilgi birikimine sahip, birçok medeniyetin merkezi olmuş tarihi ve ünlü şehir için yeterli değildir.

Bugüne kadar hemen hemen yazılmadık konu bırakılmamış gibi görünse de bazı konulara değinilmediği, yazılan konularda da aceleye getirilmiş, enine boyuna araştırma yapılmadan yazılmış kitap sayısı da az değildir.

Bu nedenle, bugüne kadar yazılmış olan, 1979 yılında yayına başlayan "Harran" kültür ve folklor dergisinde kaleme alınan birkaç masal, daha sonra bazı yazarlar tarafından türkü hikâyeleri veya efsaneler gibi kitaplar yazılmış olsa da içeriği ve sayısı bakımından yeterli olmadığı görünse de yine de yapılan çalışmalar bu sahada bir boşluğu doldurması açısından önemlidir. Bu türden çalışmalar bizden sonraki kuşağa kaynak olması bakımından faydalı olacak, onların bilgi birikimlerine katkıda bulunacaktır.

Şanlıurfa'da çeşitli tarihlerde yaşanmış ve bugün hikâye gibi anlatılan bazı olayların bugüne kadar yazılmadığını gördüğüm ve bununla ilgili olanları yazmayı da uzun bir zamandan beri tasarlamış olmam beni böyle bir çalışmaya itti.

Uzun zamandan beri çoğunu not alıp, bir kısmını da hafızamda sakladığım için sadece bana yazmak kalıyordu. Zaten bir kaçını gözlemlediğim, bir kaçını da aile büyüklerimden (birinci ağızdan) duyduğum için anı-hikâye sentezi bir kitap oluştu. Adının da "Şanlıurfa Hikâyeleri" olmasının uygun olacağını düşündüm.

İlk defa böyle bir çalışma yaptığım için muhakkak eksiklerim ve hatalarım olacaktır. Benim gayretim ise hatayı en aza indirmek ve yazdıklarımın akıcı bir üslup ve güzel bir Türkçe ile, zaman zaman da olayın kahramanlarını Urfa ağzı ile konuşturarak hikâyeyi cazip hale getirmek amacı ile yazılmasına özen gösterdim. Bu konuda ne denli başarılı olduğumu okuyuculara bırakıyor, eksiklerim ve hatalarım zihinlerce düzeltilir umuduyla...

Çalışma bizden, takdir sizden, yardım Allah'tan.

M. Emin ERGİN
Alanya 2007

İÇİNDEKİLER

Padişah İle Ali Dede - 13
Ömer'gil - 16
Hürço - 19
Halkalı Bazlamaç - 23
Hem Sıcak Hem Doludur - 27
Kurtuluş Günü - 30
Sarımsak Tarlası - 33
At Hırsızı - 37
Keçeci - 43
Yarına Kalsaydı - 47
Kanlı Mağara - 50
Yanlış Kapı - 53
Kadın Sözü - 58
Mukim Tahir İle Çocuk - 63
İçiyoruz - 66
Küçük Çete - 69
Nasihat - 72
Misafirperver - 77
Akıllı Adam - 80
Kalaycı - 83

--Torunum
Melih ERGİN'e--

PADİŞAH İLE ALİ DEDE

Kendisi daha çocuk yaşta iken, sarayda huzursuzluk çıkaran, yönetime karşı başkaldıran, isyan eden yeniçeriden nefret eden ve ıslah edilmesi gerektiğini düşünen, hayatı boyunca tütün ve içkiyi yasaklayan, sürekli antrenman yapıp pehlivanlarla güreşen, Habeş imparatoru tarafından hediye olarak gönderilen timsah derisi kalkanı bir yumrukta delen, at değiştirirken birinden inmeden diğerine geçen, savaşta kılıç yerine gürz kullanan Osmanlı padişahı Sultan IV.Murat Han Bağdat seferine giderken yol güzergahında bulunan Urfa'ya da uğramıştır.

Padişah gelmeden önce geleceğini haber veren öncü kuvvetler şehre haber getirince o güne kadar kulaktan kulağa, şehirden şehire yayılarak padişahın bu denli asabi mizaçlı ve kusur kabul etmeyen biri olarak tanınması ve duyulması, şehir yöneticileri ve ahalisi arasında bir telaş, bir panik, bir endişe hatta korku rüzgarlarının esmesine neden olur. Ali Dede ise padişahın bu özelliklerini daha önce duyduğu için rahatını sağlamak amacı ile hizmette kusur etmemek, cihan padişahını memnun etmek için müritlerine ve talebelerine gerekli emirleri vererek her türlü hazırlığı yaptırır.

Daha sonra başlarında Ali Dede olmak üzere büyük bir kalabalık oluşturan şehir halkı uzun bir bekleyişten sonra nihayet cihan padişahı IV. Murat Han ve erkânı

uzakta görünür. Şehrin batısındaki Şebeke dağından aşağıya doğru binlerce atlı sel gibi akmaya başlar. Başlarında padişah, sağında ve solunda paşalar, imparatorluk alemi ve sancağı ile tepeden inerek Jüstinyen su bendinin yanından güneye doğru yönelip Balıklıgöl istikametine yönelirler.

Urfa'da kendisini Şazeli şeyhi Ali Dede, şehir eşrafı, Ali Dede'nin müritleri ve medrese talebeleri olmak üzere kalabalık bir grup şehrin güneybatı kapısında surların önünde karşılar.

Surların çepeçevre kuşattığı şehrin güneybatı kapısına doğru yaklaşan padişah kendisini karşılamak üzere kapının dışında toplanmış olan şehir halkını atının üzerinden inmeden selamladıktan sonra atından inerek Ali Dede'nin daveti üzerine kapıdan geçerek medreseye kadar yürür.

Padişahı, İbrahim Halilullah Camiinin yakınında bulunan medresesinde konuk eden Ali Dede padişaha karşı büyük bir konukseverlik göstermiş, Padişahın İstanbul'dan kalkıp Urfa'ya kadar geldiğini, çok uzun bir zamandır yolda olduğu için yorulmuş olabileceği düşüncesiyle padişahın rahat etmesi ile ilgili bütün tedbirleri aldırır ve onu memnun edecek bir şekilde ağırlar.

Padişah medresede biraz dinlendikten sonra Ali Dede padişaha tarikatı hakkında detaylı bilgiler vermekle kalmaz, ayrıca medresesinin ve medresede eğittiği insanların sayısı ve gelir kaynakları ile ilgili bilgiler sunar.

Ali Dede, padişahın sohbet anında kendini sohbete tam anlamıyla veremediğini, konuşulanların bazısını iyi dinleyemediğinden anlamadığını, konuşma anında bazen konunun tekrar edilmesini istediğini ve konuşma anında bir ara Ali Dede'nin evinin etrafında bulunan bah-

çeye ve ağaçlara baktığını, bakma anında ise uzun uzun gözlerinin daldığını fark eden Ali Dede, önceleri padişahın yol yorgunu olduğunu ve dinlenmesi gerektiğini düşünür.

Daha sonra çok kısa aralıklarla padişahı birkaç defa bu şekilde dalgın görünce padişahtan izin isteyerek huzurundan ayrılır. Kısa bir zaman sonra ise tekrar gelip yerine oturur.

Ali Dede, padişah, paşalar ve komutanları ile kaldığı yerden hiç ara verilmemiş gibi sohbete devam ederken aradan kısa bir zaman geçince müritlerden biri bir tabak dolusu kaynamış yumurtanın sadece sarısını getirip padişahın önüne indirir.

Oldukça sert ve kesin emirleriyle ünlü olan padişah Murat Han:

- Bu neyin nesidir hoca? diye gürleyince Ali Dede:

- Hünkârım bizim buralarda kayısı ağacı yoktur, her ne kadar canınız kayısı çekti ise de tabaktakileri bizden kayısı niyetiyle kabul buyurunuz, deyince padişah gerçekten içinden kayısı arzuladığını ve bunu da Ali Dede'nin kerâmetiyle bildiğini anlayarak bir müddet şaşkınlığını üzerinden atamaz. Ali Dede'ye ve medresesine karşı içinde bir sevgi oluşur ve Ali Dede'ye karşı daha da saygısı artar. Dergahına büyük bağışlarda bulunur. Ali Dede'nin bir kerametinden dolayı bugün Gölpiyar denilen Şanlıurfa'nın kuzeyinde çok geniş bahçeler ve araziler bağışlar.

Ali Dede'nin bu kerâmeti yıllar sonra torunlarının ermiş kişi anlamına gelen "Eren" soyadını ve medresesinin de Balıklıgöl'e çok yakın olması nedeniyle lakap olarak "HARRAHMANLAR" denilmelerine neden olduğu söylenir.

ÖMER'GİL

Düğünlerde, düğüne davetiye kartı göndermenin henüz yaygınlaşmadığı ve bu konuda canlı haberci göndermenin, daha detaylı bir şekilde anlatarak davet etmenin iyi olacağı düşüncesiyle hamamda çalışan işçi kadınlar gönderilirdi. Uzun süre hamamlarda görev yaptıkları için bunlar çok aileyi ismen tanıdıkları gibi çok kimsenin de oturdukları mahalle, sokak ve ev adreslerini de bilirlerdi.

Yapılacak olan düğünü birkaç gün önceden haber vermek üzere misafirleri davet etmek ve düğün sahibinin davetini sözlü olarak iletmek amacıyla yörede ''İndekçi'' diye isimlendirilen bayanlardan yararlanılırdı.

Yapılacak olan bir düğünü kadın misafirlere haber vermek için görevlendirilen indekçilerden biri, o yıllarda Balıklıgöl'den kalkıp Şehitlik, Yenişehir, Eyyubiye olmak üzere sadece üç semte giden belediye otobüslerinden biri Sarayönü caddesinde oldukça kalabalık olan durakta müşteri almak üzere durdu.

Otobüsün içi tıklım tıklım doluydu. Ayakta duracak yer bile yoktu. Arka kapıdan inmek isteyen birinin

ayakkabısının teki otobüste kaldı ise de otobüs hareket etmeden önce hayır sahibi yolculardan biri ayakkabının tekini bulup otobüsün üstü sürgülü açılan küçük pencere camından aşağıya atarak ayakkabı sahibinin hayır duasını aldı.

Kucağında küçük bir çocuğu olan bir kadın ise neden sonra kendisinin inmesi için yolcuların birbirlerini iterek açtıkları bir karışık yoldan tel üzerinde yürüyen cambaz gibi zorlanarak otobüsten indi. Otobüsün içinden biri bağırdı: "Anam uşaği unutti" deyip 4-5 yaşlarında bir kız çocuğunu da yolcular birbirlerini ite kalka otobüsten indirdiler.Şoför arka kapıyı, inen kalmadı diye kapattığı sırada biri şoföre bağırdı:"Kapıyı kapatma biraz serin gelsin" dediyse de bazı yolcular para vermeden arka kapıdan binebilir veya birileri açık hareket eden kapıdan düşebilir ihtimaline karşı kapattı. En arkada merdivende yolculuk edenlerden birinin giymeyip omuzuna attığı ceketinin kolu kapı arasına sıkışınca: "İnecek var" diye bağırıp, görüntüsüne göre kendisinden beklenmeyen pratik ve zekice bir çözüm yolu ile tekrar açılan kapıdan ceketinin kolunu kurtardı.

Okuma yazması olmadığı için otobüsün ön camında bulunan, hangi semte gideceğini belirten levhayı okuyamayan yolculara yardımcı olmak, yanlış otobüse binmelerini önlemek maksadıyla, kumbara sistemli ücretli çalışan para kumbaraya atıldıktan sonra çıkarmak, yanlış otobüse binen yolcuya para iade etmenin mümkün olmadığı bir sistemle çalışan otobüsler olduğu için, okuma bilmediklerini tahmin ettikleri (çoğunlukla yaşlı kadınlara) kimselere otobüse binmeden önce "Nereye gideceksin?" diye şoförler sorardı.

Havanın çok sıcak olduğu, yaprağın bile kıpırdamadığı, soluk almanın bile zor olduğu bir sıcak yaz günü öğleye yakın bir saatte, sıcaktan buram buram terleyen ve terini sildiği ıslak mendili omuzunda, o saate kadar yüzlerce insandan muhatap olmuş, sinirleri gergin, burnundan soluyan, her söylenilene kızan, kavga etmek için bahane arayan şoför; bütün yolcular bindikten sonra, otobüse binmek üzere bir ayağını kapı eşiğine atan yaşlı indekçi kadına, kulakları belki zor duyar diye sesinin en yüksek perdesinden bağırarak "Nereye?" diye sordu.

Şoför, ya Şehitlik ya Yenişehir veya Eyyubiye diye bir cevap beklemek amacıyla sormuştu. Kadın ise düğüne çağıracağı evin sahibinin ismini söyleyerek "Ömer gile" deyince o anda kan beynine çıktığı her haliyle belli olan, boyun damarlarının belirginleşip kalınlaştığı, şakağındaki atar damarın kalp çarpıntısı ile orantılı attığı görülen kulağı dahil bütün yüzü kesmece karpuz gibi kızaran ve böyle bir cevabı hiç beklemeyen şoför:

"- Ömer gil evde yok, yarın gel" diyerek otobüsün ön kapısını kapatıp hareket etti.

Otobüsün arkasından uzun süre bakan indekçi kadın, otobüsün gitme anında otobüs şoförü resmi biridir, belediyede görevlidir, sözüne itibar edilmesi gerekir, yalan söylemesi düşünülemez zannetmiş olacak ki otobüs gittikten sonra, durakta başka semtlere gitmek üzere otobüs bekleyenlere dönerek:

"-Ben de yarın giderim" deyip durağı terk etti. Böylece boşuna yorulmamış, hem de otobüs ücreti boşa gitmediği için sevinmiş, bu davranışından dolayı şoföre dua bile etmişti.

HÜRÇO

Uzun zamandan beri köyde beslediği ve adını Hürço koyduğu köpeğinin boynundaki tasmanın, havyanın boğazını sıktığını görünce deri tasmayı biraz gevşetmek gerektiğini düşündü. Köpeğin tasmasından tutup çekince tasmanın başından çıktığını, köpeğin iyi bakımdan dolayı şişmanladığı boynunun şişmanlamaktan dolayı kalınlaştığını ve boynu ile başının aynı kalınlığa geldiğini görünce artık tasmanın bağlanmaması gerektiğini düşünerek çıkarıp attı.

Birkaç gün sonra komşu köyden, zihinsel özürlü olan fakat kimseye zararı olmayan birinin köye gelip, köpekten de korktuğu için ağaca çıkarak hiç ses çıkarmadan oturduğunu, köpeğin de aynı ağacın etrafında dolaşmasına rağmen ağaçtaki yabancıyı fark etmediğini gördü.

Oysa o dönem tehlikeli bir dönemdi. Eşkiyaların köy bastığı söylentileri, her gün yeni bir eşkıya baskı-

nının yapıldığının anlatıldığı yıllar idi. Köylüler kendilerini korumak için ellerinden geleni yapıyorlardı. Gerçi o güne kadar köylerine hiç eşkiya baskın yapmamıştı ama yine de tedbirli davranıyorlardı.

Jandarmalar ise sürekli dağ taş demeden eşkıya aramaya çıkıyor fakat hiçbir yerde eşkiyanın izine rastlanamıyordu. Jandarma gittiği her baskından her aramadan eli boş dönüyordu.

Ülke bir savaştan yeni çıkmış başka bir savaşın eşiğine doğru geldiği yıllar.Yokluk ve kıtlığın sürdüğü, eşkiya söylentisi yanında hırsızlığın da artabileceği endişesi ile köpek beslemenin önemli olduğunu ve bir çeşit emniyet tedbiri ve köyün korunma sigortası sayılacaktı, gerekliydi.

Komşu köylerden her gün yeni bir olayın haberi dilden dile dolaşıyordu. Eşkiyanın köy bastığı ve elde avuçta ne varsa köyden toplayıp götürdüğü söylentisi devam ediyordu. Ne kadarı gerçek, ne kadarı uydurma haber olduğuna bakılmadan özellikle uzun kış geceleri ve uzun yaz günlerinde bire bin katılarak abartılı bir şekilde hikâye gibi anlatılıyordu.

Hürço adını verdiği köpek hem kendisi için hem de köyün güvenliği için gerekliydi. Fakat genç ve eğitimsiz olduğu için pek faydalı olamıyordu. Daha iyi eğitilecek olursa kendisinden daha iyi randıman alınacağı ve faydalı olacağını biliyordu.

Hürço, ise, kirli beyaz rengi, uzun bacakları, kısa kulağı, geniş ağzı, keskin dişleri ile kangal, doberman

karışımı, hem saldırgan hem iyi koşan, birbuçuk yaşlarında oldukça sağlıklı bir köpekti.

Eğitilecek olursa yalnız başına bir köyü korumaya yeterli olabilirdi. Çünkü köyde bir çok insanın ineği, koyunu ve binek hayvanı vardı. Onların da hırsızlardan ve yabani hayvanlardan korunması gerekiyordu. Köylünün de beslediği kendi köpekleri vardı fakat onların hepsini yönlendirecek bir lider köpek olmalıydı.

Toplu halde hareket ederek görev yapmalarının daha etkili olacağı ve iyi niyetli olmayan insanlara ve vahşi hayvanlara karşı caydırıcı olabilirlerdi.

Hürçonun bu konuda eğitilmesinin gerekliliğini, sadece önüne bakmanın yeterli olmadığını, daha sonra da iyi niyetli olmayanların gelip ağaca çıkmaları halinde göremeyeceğini düşünerek köpeğin bu eksiğini gidermek maksadıyla bir plân yaptı.

Öncelikle köpeğin aşırı beslenmesinin, kilo almasının doğru olmadığına ve biraz kilo vermesinin gerektiğine karar verdi. Daha sonra ise akraba ve komşularına çarşıya gittiklerinde kasap pazarından kelle, karın, kulak, ayak, deri, kemik gibi bulabildikleri ne varsa alıp getirmelerini istedi.

Her Cuma çarşıya, pazara gitmenin gelenek olması nedeniyle o Cuma günü de şehre gelindiğinde dediğini aynen yaparak kasap pazarındaki dükkânların tamamında mevcut et ve kemikler toplanarak köye getirildi.

Köye getirilen bir eşek yükü et ve kemik el büyüklüğünde doğranarak ağaçların alt dallarından itibaren

gittikçe yükseklere doğru bağlanmasını istedi. Etler doğranarak ağaçların alt dallarına istenildiği şekilde tek tek bağlandı. Bağlanma işlemi tamamlandıktan sonra Hürçoya yemek verilmemesini, her acıktıkça kendi yiyeceğini ağaç dallarından kendisi alıp yemesini ve böylece bundan sonra bütün köpekler başını yukarıya kaldırıp yukarıları da kontrol etmesi sağlanmış ve öğretilmiştir.

Bir hafta boyunca Hürço her acıktıkça başını kaldırıp ağaç dallarında bulunan etleri ve kemikleri yiyerek bütün ağaçlardan etleri temizlemek suretiyle karnını doyurmayı öğrenmiştir.

Hürço o günden sonra arada başını kaldırıp ağaçlarda olanları da kontrol ederek yabancı olanları haber vermeye başlamıştır.

Bir gün kümesten tavuk götürmeye gelen bir tilkiyi kovalayan Hürço tilkinin ağaca çıktığını görür ve günlerce ağacın dibinde oturarak tilkinin inmesini bekler. Sonunda tilki acından ölerek Hürço'nun önüne düşer.

HALKALI BAZLAMAÇ

Sabri emmi Pazar günleri arkadaşları ile birlikte kış aylarında bir evde, bahar veya yaz aylarında ise bahçe veya gölgesi olan su kenarında, çoğunlukla Bamyasuyu'nda Buluntu'nun bahçesinde piknik yapmak için toplanırlardı.

Arkadaşları arasında en yaşlısı kendisi olduğu için engin bir hayat tecrübesi olması nedeniyle kendisine saygı gösterirlerdi. Onun bu tecrübesinden yararlanmak aynı zamanda da nüktedan biri olması nedeni ile muhakkak aralarında olmasını isterlerdi.

Sabri emmi az ve öz konuşmayı seven biri olduğu için arkadaşları onsuz bir yere gitmek istemezlerdi. Kendisi sohbet esnasında ara sıra konuşur fakat konuşulan mevzuya son noktayı kendisi kor ve sonuca bağlardı.

Yine günlerden bir Pazar günü idi. O gün arkadaşları ile buluşmuş ve ikindi vakti evine gelmişti.

İri yapılı, heybetli, uzun boylu biri idi Sabri emmi. Bir bahar günü öğleden sonra evine oldukça sarhoş bir vaziyette geldi. Ayakta zor duracak kadar içkili olduğu için odasına girmeden önce geniş ve çiçeklikli olan evin avlusundaki mutfağında kızı ve hanımının ekmek yaptığını görünce mutfağın kapısına yakın ve mutfağın içini gören bir yere, belini duvara dayayarak oturdu ve ayaklarını uzattı.

Aslında çok konuşmayı sevmeyen, bir şey sorulmadan kolay kolay cevap vermeyen biri olmasına rağmen o gün her nasılsa havadan sudan konuşmaya, başından geçenleri anlatmaya, hatta onları güldürmek için bir iki fıkra bile anlattı.

Hanımı ise ara sıra eve böyle geldiğini, arkadaşları ile kaçamak yaptığını, çok sık karşılaştığı bir olay olmadığı için üstüne gitmedi. Sebebini sormadı. Zaten sorsa bile Sabri emmi'nin ne tepki vereceğini kestiremezdi. Belki de sinirlenir, yaptığının yanlış olduğunu, yaşının gereği yapmaması gereken bir hata yaptığını kabullenmeyecek inadına sayısını arttıracağından korkarak sesini çıkarmadı.

Önünde ise, çoğunlukla her evde bulunan, ekmek yapıldığı zaman pişen ekmeğin üzerine konulduğu meşin deri sofra ve ucuna dikilmiş, duvara asılması için bir demir halka bulunan sofra kapı önünde seriliydi.

Sabri emmi meşin sofraya yakın oturmuştu. Gözlerinden birini zorla açtı diğerini ise çok uğraşmasına

rağmen bir türlü açamadı. O şekilde bir gözü kapalı diğeri ise açıldığı halde gördüğü tam anlamıyla belli olmayan ve ancak kendisinin bildiği bir durumda iken:

- Daha ekmeğe başlamadınız mı? diye sordu. Hanımı ise bir müddet sorulan soruyu cevapsız bıraktıktan sonra:

- Hamurun yarısını yaptık, ekmekleri yerine taşıdık diye cevap verince Sabri emmi:

- Ben de acıktım, bana bir bazlamaç yapın, dedi. Hemen bir bazlamaç yaptılar ve çok sıcak olduğu için meşin sofranın üzerine konuldu. Aradan biraz zaman geçince Sabri emmi tekrar konuşma ile homurdanma arası iyice anlaşılmayan bir sesle:

- Bir bazlamaç daha yapın, dedi. Tekrar bir bazlamaç daha yapıldı ve sofranın üzerine konuldu. Üçüncü bazlamaçtan sonra tekrar bazlamaç isteyen Sabri emmiye, mutfakta kapıya yakın oturan hanımı aniden ayağa kalktı eteğindeki unu silkeledikten sonra, bu kadar bazlamacı yemenin mümkün olmadığını, verilenlerin tamamının bitmediği halde tekrar bazlamaç istendiğini düşünerek başını çevirip baktığında Sabri emminin önünde ekmek olmadığı gibi meşin sofranın da olmadığını görünce, birden, başından aşağıya bir sıcak suyun döküldüğünü hissetti. Konuşma ile susma arasında bir tereddüt geçirdi, etrafına bakındı, sofrayı aradı, belki altına almış oturmuştur diye Sabri emminin oturduğu yere dikkat etti ve sonunda sofrayı aramasına rağmen göremeyince:

- Ke Sabri bu kadar bazlamacı yidi, sofra ne oldu? diye sorunca Sabri emmi kafasını kaşıyıp biraz düşün-

dükten sonra hemen ayağa kalktı ve duvara sırtını dayadıktan sonra:

- Halkalı bazlamacı mı soruyorsun?, eğer onu soruyorsan halkası ağzıma geldi ben de çıkarıp heyada attım, dedi.

Sabri emmi bazlamaçlarla birlikte meşin sofrayı da yemişti. Sarhoşluğun verdiği rehavetin etkisi ile ekmeğin ve sofranın rengini birbirine karıştırmış, bazlamaçla sofranın aynı sıcaklıkta ve aynı yumuşaklıkta olması ise ikisini birbirine benzeterek böyle bir hataya düşmesine sebeb olmuştu.

Yaklaşık yüz yıldır fıkra gibi anlatılan ve dinleyenlerin imkansız dedikleri halde uzun süre etkisinden kurtulamayıp güldüğü bu olay çok az kimsenin bildiği gerçek bir olaydır.

HEM SICAK HEM DOLUDUR

Bir ramazan günü öğleden önce, her zaman olduğu gibi yine bir Perşembe günü bizim eve uğramıştı, Hafız.

Bu iki gözü görmeyen, hoşsohbet, çocukla çocuk büyükle büyük gibi konuşan, yaklaşık 65-70 yaşlarında uzuna yakın alacalı siyah sakalı olan, boyu uzun olmasına rağmen, hayatın yükü altında ezildiği belli olan, kamburlaşmaya başlayan sırtı ile orta boylu biri gibi görünen Hafız, dedemizden bizlere kalan eski bir ahbabımızdı.

Önceleri annemi ve teyzemi daha sonra da bizleri kucağında büyütmüş biriydi. Oldukça yıpranmış, yaşlanmıştı. Hayatının çoğunu cami avlularında oturarak namazdan önce fahri vaiz gibi insanlara dini konularda peygamber kıssalarını, çoğunlukla Hz.İbrahim'in, oğlu Hz.İsmail'i Allah'a kurban etmek istemesi, Hz.Yusuf'un kıskançlık nedeni ile kardeşleri tarafından kuyuya atılması ve kurtulup Mısır'a vezir olması, Eshab-ı Kehf'in zulümden kaçıp mağaraya saklanmaları ile ilgili Kur'an'da Allah tarafından bildirilen olayları etrafına biriken, Cuma namazı için şehre gelen köylülere anlatan, kimseye zararı olmayan kendi halinde bir muhacir idi.

1915de Ermeni zulmünden kaçmış, Osmanlı-Rus savaşında Rusların Kars'ı işgali sırasında göçmen olarak Van'dan Urfa'ya gelmiş yerleşmiş birisiydi.

Her Perşembe günü bizim eve gelir babamı ve annemi ziyaret eder bizleri (çocukları) sever öğleden sonra giderdi. O gün de geldiğinde annem rahmetli hal hatır sorarken Hafız: "Dün başıma neler geldi, bir bilsen" diye söyleyince, annem ise "Hayırdır ne oldu?" diye sorunca Hafız anlatmaya başladı. "Dün ikindiden sonra iftara bir saat kala Yıldız Meydanı'ndan Ulu Caminin avlusuna girip batı kapısında çıkıp Bıçakçı Meydanı, Bidik Meydanı, oradan da Büyük Yola eve gidecektim.

Caminin avlusunun tam ortasına doğru cami mezarlığının güneyinde, duvarın önüne gelince birisi arkamdan hızlı adımlarla yürürken bağırdı:

- Hafız,Hafız dur bir dakika,dedi.Durdum yine aynı şekilde hızlı adımlarla soluk soluğa yanıma yaklaştı.:

- Hafız gel bu akşam benim davetlim, misafirim ol, bende iftar et, dedi. Ben de:

- Zahmet etme ben eve gidiyorum deyince teklifini birkaç kez tekrarladı ve ısrar edince de kabul etim ve bana:

- Hafız, yalnız evim müsait değil, ev kalabalık, rahat edemezsin, ben de sana karşı mahcup olurum, hemen şuraya otur, hemen yemeğini alıp getireyim, dedi. Ben de:

- Neden olmasın, dar yerde yemek yemektense geniş yerde dayak yemek daha iyidir, diye espri yaptım.

Hemen olduğum yere oturdum ve yemeğin gelmesini beklemeye başladım. Gelen geçenler neden oturduğumu sorduklarında ise "birisinin davetlisiyim" diye cevap veriyordum.

Biraz sonra o adam yine geldi ve:

- Hafız ayaklarını caminin kapısına doğru uzat, ayakların kıbleye gelmesin, bacaklarını iyice aç, yemeğini getirdim, hem sıcak hem de oldukça doludur. Sakın iftar saatine kadar dokunma yoksa hem dökülür aç kalırsın, hem de sıcak olduğu için yanarsın, yemeği bacaklarının arasına bıraktım, hadi sana afiyet olsun, dedi ve gitti.

Aradan yarım saat geçince iftar topu patladı, Ulu Caminin müezzini Kuttik Ali ezanı okudu, bitirdi, ben de iftar duası yaptım ve yavaşça elimi yemeğe uzattım. Elimin yanmaması ve dolu olduğu için de dökülmemesine dikkat ederek usulca yemeği aradım, fakat elim yemeğe değmedi. Kollarımla biraz daha uzağa baktım yine bulamadım ayağa kalktım bastonumla aradım yoktu. Adam gittikten sonra hiç ayak sesi olmadığı için bir başkasının da alması imkansızdı.

O sırada bir çocuk sesi duydum. Çocuğu yanıma çağırdım "Oğlum burada tencerede veya tabakta yemek ve ekmek var mı?" diye sordum. Çocuk ise "Yok emmi" dedi. Artık aldatıldığımı anlamıştım.

Herkesin yavaş, yavaş teravihe gelmek için evlerinden çıktıkları saatte ben Bıçakçı Meydanı'nda eve doğru gidiyordum.

Hafız'ın nüfus cüzdanında adı "Halil", soyadı ise "Ne günlere kaldık" idi. Başından geçen bu olayı anlattıktan sonra soyadına uygun bir olay yaşadığını, ayrıca da soyadını alırken nüfus müdürü ile bir gün sabahtan öğleye kadar inatlaşıp tartıştığını anlatmıştı.

Bütün bu olanları anlatırken de neşesinden bir şey kaybetmeden, kendisine bu oyunu oynayan kişiye sadece "Allah ıslah etsin" demekle yetinen ve olayı büyük bir sabır ve olgunlukla anlattığına tanık olmuştuk.

KURTULUŞ GÜNÜ

Urfa'nın düşmandan kurtuluşunun yıldönümü kutlamaları nedeniyle bayram yeri olarak kullanılan Topçu Meydanı ve çevresi tıklım tıklım dolu idi. Hatta o civarda bulunan ev, han, cami gibi yerlerin damları bile bayramı izlemek için gelen kadın ve çocuklarla dolmuştu.

Alanda ve çevresinde iğne atsan yere düşmez bir kalabalık mevcuttu. Hala da bayramı seyretmek için insanlar meydana gelmeye devam ediyorlardı.

Cengiz Topel İlkokulu ve Halk Kütüphanesinin henüz yapılmadığı yıllarda, Şehbenderiye Camiinden bugünkü Cengiz Topel İlkokuluna kadar okullar sıra halinde yer almış, Topçu Hanı'nın batısında sadece bayramlarda kullanılan tribünü protokol, il yöneticileri, memurlar ve halk doldurmuştu.

Tribünün kuzeyinde meydanda bugünkü çocuk parkının olduğu yerde köyleri temsilen atlılar, marangozlar derneği, kunduracılar derneği, kürkçüler derneği, saraçlar derneği, kazancılar derneği gibi, esnaf temsilciliklerinin kamyonları, seyyar satıcılar, insanlar her taraf tıklım tıklım dolu bir bayram kutlama alanı.

Bütün meydanı dolduran herkes bayramın başlamasını sabırsızlıkla beklemekte, Nisan ayının güneşi altın

siyah önlüklü ilkokul öğrencileri, başlarında içi pamuk dolu, siperli, lacivert şapkalı ortaokul ve lise öğrencileri, su ve tuvalet ihtiyacı için camiye koşan çocuklar, sıra bozuluyor diye kaygılanan nöbetçi öğretmenler, palıza, simit, balon, ezme, akıt, gazoz, su, tulumba tatlısı satan seyyar satıcılar mahşeri kalabalık.

Temsili savaşın başlaması için çeteler, (Urfa'lı mücahitler) o gün olmayan Cengiz Topel İlkokulu, kütüphane ve müzenin yerinde mevzilenmiş savaşın başlamasını ilan eden fişeğin atılmasını beklemekte idiler.

Sonunda, temsili savaşın başlama işareti Şehitlik'deki anıtın olduğu yerden atıldı. Mahalli kıyafetler içinde çeteler Fransız mevzilerine doğru hücuma geçerek tepeye doğru bazen sürünerek, bazen koşarak tepeye doğru çıktılar. Sonuçta Urfa çetelerinin zaferi ile sonuçlanan temsili savaş silah seslerinin kesilmesi ile bittiği anlaşılmış oldu.

Daha sonra temsili Urfa çeteleri protokolün önünden uygun adımlarla, düzenli bir şekilde geçerken büyük bir coşku ve tezahürat yapıldıktan sonra, arkasından ise tutsak alınan temsili Fransız askerleri, vücutlarının çeşitli yerlerinden yaralanmış, kanamış gibi kırmızı boya ile yapılan makyajlı, mavi pijamalı, başlarında mavi kep veya kartondan yapılmış şapkaları olduğu halde giydirilmiş belediyede görevli temizlik işçileri normal yürüyüş ile düzensiz bir şekilde geçmeye başladı.

O gün temsili Fransız askerlerinin geçişi esnasında temsili savaşın etkisinde kalmış çok şişman olmayan, orta boylu 60-65 yaşlarında siyah çarşaflı ve ayağında terlik olan bir kadın yol kenarında, kaldırımda oturuyorken, yapılan temsili savaşa kendini o kadar kaptırmış olacak ki esir Fransız askerleri geçerken yaşından bek-

lenmeyen bir çevik hareketle oturduğu yerden hışımla kalktı ve üç-beş adım atarak gidip Fransız askerlerinden, vücudunda herhangi bir yara ve kan lekesi bulunmayan birinin yüzüne tükürdü ve tekrar gelip yerine oturdu.

Bütün bir şehrin insanlarının gözü önünde bu tükürülmeyi, hakareti hazmedemeyen temizlik işçisi yürüyüş sırasından çıkıp kendisine hakaret için tüküren kadının yanına gelerek:

- Dayze biz gavur değiliz, müslümanız elhamdülillah, belediyede tozcu (çöpçü)yuz, deyince kadın başını kaldırıp ayakta duran adama hışımla baktıktan sonra:
- Yere gir sende dayzayda, utanmadan bi de yalan söli (söylüyor), demişti.

Oysa Fransız askerinin kendisi gibi Türkçe ve Urfa ağzı ile konuşması onun gerçekten bir Fransız askeri olmadığını anlayamamış, anlasa bile düşman tarafında yer alması onun için yeterli bir sebepti.

Vatansever olması, temsili savaşı gerçek gibi algılayan ve Fransız askerinin "Biz gavur değiliz, müslümanız" diyerek kendini savunmaya kalkan adamı ciddiye alıp mazeretini kabul etmeyen kadın, o gün herkese ne kadar cesur olduğunu bu hareketi ile göstererek etrafında kendisini seyreden çok sayıda öğrenci ve insanlara cesaret vermiş, karınca kararınca örnek olmuştur.

Fransız askeri rolündeki belediye temizlik işçisi ise bir kadından bu kadar sert bir tepki göreceğini tahmin etmemişti.Böyle bir tepki ile karşılaşacağını daha önceden tahmin etseydi herhalde bu görevi kabul etmemek için direnirdi.

SARIMSAK TARLASI

Babasının tek çocuğu olması nedeniyle, babası kendisi için endişe ediyordu. Onu gözü gibi korumak için uzun zamandan beri oğlunun arkadaşlarını uzaktan izliyor, onlar hakkında bilgi edinmeye çalışıyor, oğlu ile arkadaşlık edenlerin ne derecede gerçek dost olduklarını çevrede gizliden gizliye araştırıp sorarak bilgi elde etmeye çalışıyordu.

Yaptığı soruşturmalar ve gözlemleri sonunda askerlik yaşı gelmiş olan bu çocukların hiçbirinin gerçek dost olmadıklarını, hepsinin de çıkarları uğruna arkadaşlık ettiklerini anlamış ve oğluna da anlatmıştı.

Oğlu ise babasının bu değerlendirmesini kabul etmiyor, arkadaşlarının gerçek dost olduklarını iddia etmekte ısrar ediyordu. Bu tür konuşmayı zaman zaman ortam müsait oldukça konuşuyorlar, her defasında da babasının fikrinin yanlış olduğunu söyleyerek arkadaşlarını savunuyordu.

Bir gün, babası oğluna gerçek dostluğun ne olduğunu anlatabilmek için hem arkadaşlarını denemek hem de kendisinin gerçek bir dost olduğunu ve onu oğluna tanıtmak için bir yöntem aklına geldi: "Bak oğlum, seninle birlikte arkadaşlarının ne denli dost olduklarını anlayabilmek için bir keçi kesip bir çuvala koyacağız. Onu gece vakti götürüp en yakın bildiğin, gerçek dost dediğin arkadaşına götüreceksin ve ona şeytana uyup öfkene sahip olmadığın için birini öldürdüğünü, cesedi saklaması için de kendisine getirdiğini söyleyerek, sana olan bağlılığını ve gerçek dost olup olmadığını ölçeceksin" dedi.

O akşam bir keçi kesip çuvala koyduktan sonra hava iyice kararınca çuvalı sırtına alır ve en yakın arkadaşına götürür. Babasının dediği gibi aynen dediklerini arkadaşına anlatarak yardım etmesini ister. Arkadaşı ise: "Kusura bakma arkadaş ben senin suçuna ortak olamam, gençliğimi hapishanede geçiremem, bundan sonra da bir daha görüşmeyelim" der kapıyı yüzüne kapatır.

Daha sonra ikinci arkadaşına götürür. O da aynı şekilde tepki gösterir ve kabul etmediği gibi dostluğunu da bitirir. Böylece birkaç gün içinde bütün arkadaşlarını dener ve babasının dediği gibi hiçbirinin gerçek ve dar günü dostu olmadığını anlar. Böylece "Düşenin dostu olmaz" atasözünün de bir bakıma gerçekleşmiş olması nedeniyle babasına hak verir ve ondan özür diler.

Babası ise, engin hayat tecrübesi ile insan sarrafı olduğunu kanıtlamaya devam eder. Oğluna: "Bak oğlum gerçek dost nasıl olurmuş şimdi sana onu göstereceğim. Benim çok eski bir dostum var. Şimdi bu çuvalı alıp ona

götüreceksin benim gönderdiğimi söylemeden sadece kendini tanıtıp benim oğlum olduğunu söyleyeceksin. Bu çuvalı da arkadaşlarına verdiğin sırada söylediklerini aynen benim arkadaşıma da söyleyeceksin. Yani çuvalda bir insan cesedi olduğunu ve saklanması gerektiğini söyleyip tepkisini ölçeceksin" der.

Oğlu yine çuvalı sırtına alır bir gece vakti babasının vermiş olduğu adrese gider, kapıyı çalar, kapı açılınca sırtındaki çuvalı indirir ve:"Amca ben falanın oğluyum, bugün şeytana uydum, öfkeme hakim olamadım, birini öldürdüm, bu cesedi bana saklayabilir misin?" deyince baba dostu: "Oğlum ben senin amcan sayılırım. Amca baba yarısıdır. Ne demek baş üstüne, babana selam söyle" diyerek çuvalı alır ve kendisini de yolcu eder.

Delikanlı, babası ile babasının dost dediği adamla arasındaki samimiyeti iyice anlayabilmek için babasına: "Senin dostuna güvenmiyorum, Yakında çuvalı bize aynen iade eder zannediyorum" deyince babası oğlunun bu şüphesini iyiden iyiye giderip, dostluğunu kanıtlamak için babası "İstersen bir deneme daha yapalım, git verdiğin çuvalı geri iste, şayet nedenini sorarsa pişman olduğunu cesedi götürüp adalete teslim olacağını söyle şayet vermek istemezse zor kullan, gerekirse kendisine el kaldır" der.

Babasının dostu ise cesedi aldığı gün evinin arkasındaki bahçeyi kazmış, çuvalı oraya gömmüş, şüphe uyandırmasın diye üstüne sarımsak ekmiştir. Aradan geçen zaman içersinde sarımsaklar çimlenmiş, yeşermeye başlamıştır.

Delikanlı tekrar babasının dostum dediği adamın evine gelir, kapıyı çalar kapı açılıp adam çıkınca delikanlı babasının dediklerini aynen söyler. Adam ise: "Henüz yaşın genç, hayatının çoğunu hapiste geçirmene gönlüm razı olmaz, cesedi veremem" diye diretince söz düellosu kavgaya dönüşür ve deli kanlı yaşlı adama bir tokat atar. Tokadı, evladı yaşındaki dostunun oğlundan yediği halde hiç sesini çıkarmaz biraz düşünür ve: "Bak oğlum şunu iyi bil ki ben bir tokat için sarımsak tarlasını bozamam, git babana böyle dediğimi söyle o anlar" dedi.

Delikanlı dönüp geldiğinde babasına olayı anlatınca babası:"Oğlum, işte gerçek dost böyle olur, bu şekilde konuşmasıyla şöyle demek istedi "Kırk yıllık dostluğu bir tokat için bozamam", aynı zamanda da çuvalı ne derece emniyetli bir yerde sakladığını ve sana güvenmediği için şifre yolu ile çuvalı tarlaya gömdüğünü ve üstüne de sarımsak ektiğini bana anlatmaya çalıştı" dedi.

AT HIRSIZI

Reşat ağa bir ikindi vakti dizlerine kadar çektiği mahmuzlu, körüklü siyah çizmesi, elinde gümüş işlemeli deri kamçısı olduğu halde,anlı akıtmalı bir ayağı beyaz, siyah kısrağın üzerinde köye girdi. Atının yorgunluktan köpüren ağzından sık sık soluk almaktan yorulduğu her haliyle belli oluyordu. İnce boynu, ince bacakları, uzun fakat örülmüş kuyruğu ile bir heykel gibi duruyordu. Reşat ağa'nın sırtından inmesini beklediği için de hiç kıpırdamıyordu, her halinden asil ve iyi bir yarış atı olduğu belli oluyordu. Köyün içersinde yürüyerek köyün etrafını dolaşmış, teri soğumuş dinlenmişti.

Az sonra, konuk olarak geldiği köyün kâhyası Halef koşarak geldi ve atın yularından tuttu ve Osman ağa'nın odasına doğru çekti. Odanın önüne geldiklerinde Osman ağa kapı önünde Reşat ağayı bekliyordu.

Kâhya, Reşat ağanın attan inmesine yardımcı oldu. Attan ininceye kadar atın yularını bırakmadı, ağa attan indikten sonra kâhya atı ahıra götürürken Reşat ağa:

"-Halef atımı ahıra götürme, gözümün önüne bir yere bağla, çok kalmayacağım, akşam olmadan gideceğim, deyince Osman ağa:

- Hiç öyle şey mi olur? kardeşimi kaç gündür görmedim, akşama seni asla bırakmam, dedi.

Reşat ağa ile Osman ağa çocukluk arkadaşı idiler. Birbirlerini elli yıldır tanıyorlardı. İkisi de geniş arazi sahibi, görmüş geçirmiş hayat tecrübesiyle olgunlaşmış ve töre gereği misafirleri hiç eksik olmayan "Kahvesi içilebilir, oda sahibi" denilen zengin kimselerdi.

Yarım yüzyıldır birbirlerini tanıyor, birbirlerine güveniyor, birbirlerine gözü kapalı hem vekil, hem kefil, hem de şahit olabilecek kadar samimi arkadaş idiler. Bugüne kadar birbirlerini kıracak veya üzecek herhangi bir söz söylememiş, birbirlerine karşı herhangi bir olumsuz davranışta bulunmamışlardı.

Sadece aralarında bir konuda anlaşmazlıkları vardı. O da ikisinin de çok eskiden ve çok iyi tanıdıkları kâhya Halef idi. Halef'in gençlik ve hatta çocukluk yıllarında da bunların yanında kaldığı için Halef'i çok iyi tanıyorlardı.Hatta üçü de yaklaşık aynı yaşlarda oldukları için bir bakıma birlikte büyümüşlerdi. Aralarındaki fark ise sadece onların arazi sahibi zengin, Halef'in ise bir yoksul köylü çocuğu olmasıydı. Halef 50-55 yaşlarında çok zayıf yapılı, uzun boylu, esmer, yaşlı olmasına rağmen atletik bir yapıya sahip, oldukça hareketli biri idi.

Atlar hakkında geniş bir bilgisi ve deneyimi olan, gençlik yıllarında binicilikte çevresinde ve yörede ün yapmış, iyi attan anlayan, fakat bu olumlu meziyetleri yanında bir de gençliğinde tek zaafı olan iyi at gördüğünde çalma huyu olduğu için kimsenin güvenmediği biriydi.

Bu ihtiyar delikanlı çevik ve becerikli biri olduğu için, gerektiğinde üç genç insanın yapmaya çalışıp da yapamadığı işi yalnız başına yapabilen biri olduğu için Osman ağa tarafından beğeniliyordu.

Reşat ağa her defasında Osman ağaya Halef'e gereğinden fazla güvenmemesini, özellikle ona değerli at teslim edilmemesini, yaşlandığı için at hırsızlığı yapmaktan tövbe etmesine inanmamasını söylerdi. Osman ağa ise Halef'in bu yaştan sonra böyle bir maceraya atılacağını ve kendisine yapılan iyiliklere karşı nankörlük etmeyeceğini söyleyerek sohbetin bu kısmını geçiştirirdi.

O gün akşam olduğunda köy odasında yemek yedikten sonra gece saat 11'e kadar oturdular. Köyün erkekleri köylerine konuk gelen Reşat ağayı görmek ve onunla sohbet etmek için Osman ağaya ait köy konuk odasında toplanmışlar ve gecenin geç vakitlerine kadar oturmuşlardı.

Herkes dağıldıktan sonra iki ağa ve Halef birlikte yatsı namazı kıldıktan sonra yatmak üzere odalarına geçerken Reşat ağa: "Halef atımı getir ve yattığım odanın önündeki tahtın ayağına bağla" dedi. At, Reşat ağanın yattığı odanın hemen önünde bağlandığı için gönül rahatlığı ile uyuyabilirdi. Çünkü odanın önünde herhangi bir hareket ve de atın huylanmasını rahatlıkla duyabilecekti. Halef'e güvenmediği için çok kimsenin beğenip, bakmaya kıyamadığı kadar güzel bu sıcak kanlı asil arap atının ünü Suriye'ye kadar yayılmış olduğu için böyle tedbir almak zorundaydı.

Halef de bu konuda eski bir sabıkalı olduğu için Reşat ağa'nın güvenini kazanmak bu konuda tövbekâr olduğunu kanıtlamak için dediğini aynen yerine getirdi ve o da yatmak için odasına gitti.

Ertesi gün sabahleyin güneş doğmadan namaz vakti Halef Osman ağanın kapısını çaldı ve onu uyandırdı. Kuyudan su çekip getirdi, ağasının abdest alması için odanın önündeki sekiye bıraktı. Osman ağa Halef'e :

- Reşat ağayı da uyandır, dedi.

Halef Reşat ağayı uyandırmak için kaldığı odaya doğru yürüdü, salonun kapısını açtı ve "Ağam at yok" diye olanca sesiyle bağırdı. Sesine Reşat ağa da uyandı ve atının bağlandığı yerde olmadığını görünce Osman ağanın daha sonra da Halef'in yüzüne iyice baktıktan sonra tekrar Osman ağaya dönüp:

- Hiç paniğe gerek yok Osman, ben atın yerini bilmemekle beraber, kimin alıp götürdüğünü biliyorum. Hele vakit geçirmeden namazımızı kılalım atı sonra düşünürüz, dedi.

Namaz kılındıktan sonra kahvaltı yapıldı. Osman ağa misafirinin çok değerli olan atının kaybolmasına, hele kendi köyünde, kendi konuk evinde kaybolması kendisini mahcup duruma düşürmüş ve üzmüştü. Fakat Reşat ağanın "Paniğe gerek yok, atı kimin aldığını biliyorum" demesi ile de teselli oluyor mahcubiyetinin kısa zamanda biteceğini umuyordu. Osman ağanın daha önceden sarılmış ve gümüş tabakasına dizilmiş sigaradan bir tanesini kendisine verdiğinde alıp kulağının arkasına koyduktan sonra Reşat ağa:

- Osman Halef'e söyle atımı getirsin.

- Halef bizimle birlikte yattı bizimle uyandı, Halef'in günahını alma, onun atı alması mümkün değil, şüphelenmen boşuna.

- Biz seninle elli yıldır arkadaşız. Bugüne kadar senin hiç yalan konuştuğuna rastlamadım. Ama Halef bu işte suçsuzdur dersen inanmam. Sen tevbe etmiş olduğuna inanmış olabilirsin ama ben inanmam. Çünkü seni tanıdığım kadar Halef'i de tanırım. Bu yörede nerede bir at çalınmışsa o işte Halef'in parmağı vardır. Halef'siz hiçbir at hırsızlığı bu yörede olmamıştır, deyince Osman ağa:

- En ufak bir hareketten atın sesi, huylanması duyulurdu, bence Halef'in haberi yoktur, deyince Reşat ağa

hemen söze girdi "Bak Osman benim atımın maddi değerinin benim yanımda hiç önemi yok. Benim bu atı senin uğruna feda edebileceğimi de bilirsin. Bizim aramızda paranın pulun hiçbir değeri yoktur, maddiyat hiçbir zaman sorun olmamıştır, olmaz da. Bunu sen de bilirsin fakat atımın senin gibi bir dostumun köyünde, evinde kaybettiğim bu yörede duyulursa dostluğumuza zarar geldiği zannedilir. Ben de buna dayanamam. Daha sonra hırsız bulunursa onu senin köyün meydanında cezalandırmama izin verir misin?" deyince Osman ağa:

- O konuda serbestsin, biz seninle dünya ahiret kardeşiz, sen suçluyu da çabuk bulursun. Bunu da bulduğun zaman cezalandırman şöyle dursun bütün köyü yaksan senin için bir tek söz söylemem, hepsi sana feda olsun, deyince Halef'in rengi değişmeye başladı, birden bire sapsarı kesildi, elleri titremeye başladı, önündeki mangalda kaynattığı gümgüm'ün sapından tutup kahveyi cezveye dökerken ellerinin titrediği gözden kaçmadı. Kahvenin bir kısmını ateşe döktüğünü, bocaladığını ve telaşa kapıldığını göstermemek için elindekini mangala tekrar yerine koyarak oturduğu yerden kalktı. Elbisesinin üzerinden beline bağladığı palaskayı açtı ve:

- Bu palaskayı köyde falan adama gönderin, bu palaska o adamın malıdır. Kendi palaskasını teslim alınca beyaz renkli bir at verir, beyaz at ise Kudeme köyünde İbrahim adında birine aittir.

Beyaz atın özelliği ise üstüne bindikten sonra sağ kulağına üflemeseniz yürümez. Şayet sağ kulağına üflerseniz yıldırım hızıyla koşar. Beyaz atı sahibine Kudeme'ye götürüp teslim ederseniz size aradığınızı yani, Reşat ağanın atını teslim eder" dedi.

Pişmanlık duyup suçunu itiraf ettiği için cezalandırılmadı. Dediklerini aynen uygulamak üzere köyden

birini görevlendirdiler. Önce Halef'in palaskasını köyün içinde suç ortağı olan ve kendisinin ismini verdiği kimseye gönderdiler. Dediği şekilde palaskayı götüren kişi biraz sonra beyaz bir atın üstünde geldi.

Bu sefer Halef atın sahibi olan İbrahim'i, iyice tanıttıktan ve kendisinin de İbrahim'e selam söylediğini, Kudeme'ye gidilmesi gerektiğini söyledi, görevlendirilen söylenilenleri yapmak üzere atı o yöne doğru sürdü.

Çünkü beyaz atı saklayana "Sana ait olan bu palaska gelmeyince beyaz atı verme" Kudeme'deki İbrahim'e de " Sana ait olan at gelmeyince siyah atı verme" diye tembih etmişti. Büyük bir ustalıkla Reşat ağanın atını teslim ettiği İbrahim'den beyaz atını alarak binip Kudeme'den gelmişti. Beyaz atı da teslim ettiği suç ortağının palaskasını işaret olarak almıştı. Bütün bu olanları bütün detaylarıyla anlattı ve çok pişman olduğunu bunu yapmasının sebebi ise gururunun incinmesinden dolayı yaptığını söyledi.

At gelinceye kadar Halef atı neden çaldığını ise şöyle anlattı. "Reşat ağa atımı getir odamın önündeki tahtın ayağına bağla" demeseydi ben atı çalmayacaktım. Fakat benim yıllardır üzerinde uzmanlaştığım bir konuyu ve beni hafife alması, sözüm ona atını güvene alması benim kendimi ispat etmemi teşvik etti. Ben de şeytana uydum, yapmamam gerekeni yaptım"diyerek,bir daha yapmamak üzere affını istedi. Her iki ağa tarafından da mazereti kabul edildi ve affedildi.

O gün öğleye kadar Reşat ağanın gözü gibi bakıp koruduğu, bir servet değerinde olan siyah kısrak getirildi.

O gece ve sabahı gidiş-geliş, at elli kilometre koşmuştu. Halef ise o gece hiç uyumamıştı.

KEÇECİ

Çok genç yaşta tedavisi mümkün olmayan bir hastalığa yakalanıp vefat eden kocasından kendisine çok büyük olmayan, olmadığı kadar da, kullanışlı her türlü ihtiyacı karşılayacak nitelikte klasik bir Urfa evi ile bir de oğlu kalmıştı.

Dul kadın, on yaşma gelen oğlunun, okul tatil olduğu zaman bütün bir yaz boyu kapı önünde, sokakta oynamasının çocuğu açısından iyi olmayacağını, sürekli başında biri olmadığı için her türlü tehlikeye karşı korumasız olacağından, onu korumanın yolunun okul açılıncaya kadar bir dükkânda usta gözetiminde bulunmasının kendi yükünü de azaltacağından bir meslek öğrenmesi, yetim olduğu için erkek çocuğunu takip etmenin zor olması, oğlunun çarşı Pazar boş dolaşmaması ve yerinin belli olması için, yorucu olmayan ve çalıştığı yerin temiz ve üstünü kirletmeyen bir iş olmasının iyi olacağını düşündü.

Oğlunun elinden tutarak üstünü kirletmeyen bir iş aramasına rağmen böyle bir işte çırak istemedikleri için

veremedi. Sonunda keçeci pazarına götürüp dükkânında çırak bulunmayan bir dükkânın önünde durdu. Dükkân sahibine çırağa ihtiyacı olup olmadığını sordu. Dükkân sahibi ise "Şimdiki çocukların kalaycı, keçeci, semerci gibi meslekleri tercih etmediklerini bunu da çırak olarak alacak olursa birkaç gün sonra dükkândan kaçacağını tahmin ettiği için kadına :

- Bacım, çocuğu çırak olarak alsam birkaç gün sonra bıkar ve bir daha gelmez. Çünkü çok çocuk çırak olarak getirdiler, hiçbirisi sebat edip bu sanatı öğrenmek istemedi ve kaçtılar. Senin oğlun da onlar gibi birkaç gün geldikten sonra bir daha gelmez, diye uzun uzun anlattı. Kadın ise ikna etmeye çalıştı. "Aslında bana çırak lazım fakat onlar gibi bırakıp kaçacaksa şimdiden hiç başlamasın" dedi. Kadın ise keçecinin, oğluna ihtiyacı olduğunu, çırak olarak almayı düşündüğünü fakat biraz gönülsüz olarak itiraz ettiğini sezince:

- Çocuğun babası yok, yetim çocuktur.Hayrına bu çocuğa sahip çıkarsan sana dua ederim, dedi ve ayrıca da "çocuğun zararlı arkadaş edinmeden, zararlı şeyler öğrenmesine engel olmak, bir de meslek öğrenmesinin zamanı geldiğini" söyleyerek ustayı ikna etmeyi başardı. Keçeci ise:

- Yarın gelip başlasın, deyince Kadın:

- Benim çocuğu sokakta takip etmem zor, oğlum dükkana gelmediği zaman bana haber verirsen iyi olur, dedi ve evinin de adresini verdi, evine döndü.

Ertesi gün sabahleyin erken saatlerde çocuk çırak olduğu keçecinin dükkânında işe başladı. Bir hafta boyunca her gün aynı saatte ve itiraz etmeden gidip geldi.

Bir hafta boyunca ustasının yanında durmasına rağmen keçeci onu yormamak, bıktırmamak ve yapacağı işi sevdirmek maksadıyla sadece oturup uzaktan kendisini izlemesini ara sıra da dükkana içmek için su getirmek, kahvehaneden çay söylemek gibi yorucu olmayan basit işleri yaptırıyordu. Buna rağmen bir hafta sonra çocuk dükkana gelmedi. Keçeci ise "Yetim çocuktur, bana emanettir, belki de annesine dükkâna gidiyorum diyerek başka bir yere gitmiş olabilir" düşüncesiyle annesinin de bu hususta ricası olduğunu, çocuk dükkâna gelmediği zaman kendisine haber verilmesi gerektiğini hatırlayarak evlerine gidip çocuğun neden gelmediğini sormak için daha önce öğrendiği adrese gitti.

Evlerinin önüne geldiğinde kapıyı çaldı. Kapıyı açan olmadı, tekrar çaldı yine açan olmadı. Üçüncü defa kapıyı çaldı bekledi. "Herhalde evde yoklar" diyerek tam kapının önünden ayrılırken çardaktan kafes arkasından "kim o?" diye bir ses duyuldu. Keçeci ise:

- Benim senin oğlunun ustası, çocuk dükkâna gelmediği gün bana haber ver demiştin, onun için geldim, deyince kadın:

- Oğlum artık dükkâna gelmeyecek

- Neden, hasta mı ?

- Yok, çocuk keçeciliği öğrenmiş

- Bir haftada nasıl öğrenmiş, oysa ben onu keçe yaparken hiç çalıştırmadım. Keçe yapılırken de bana yardım etmedi, ben kırk yıldır bu mesleği yapıyorum, daha hala öğrenmediğim çok şey var, hala biri bana usta dediği zaman benden daha yaşlıları ustaları hatırlayıp bu konuda ne kadar cahil olduğumu düşünüyorum. Çünkü hala öğrenemediğim bir sürü püf noktası var, dedi. Çocuğun annesi ise:

- Oğlum diyor ki "önce yere bir bez seriyorlar, onun üzerine de yün serip ekmek sular gibi sulayarak yuvarlayıp ayaklarından tepikliyorlar (tekmeliyorlar) iyice sıkışınca keçe oluyor. Diye anlatınca keçeci sinirden ısırdığı dudaklarının acısını hissedince bırakıp, sinirden simsiyah kesilen yüzünü tırmalar gibi kaşıdıktan sonra, kırk yıllık mesleğinin bir kadın ve bir çocuk tarafından bu kadar hafife alınmasını hazmedememişti.

Biraz düşündü sonra başını yukarıya kaldırarak kendisiyle çardağın kafesli penceresinden, kafes arkasından konuşan kadına "Çocuk kendi öğrendiği yetmemiş, anasına da öğretmiş" diyerek dükkânına geri döndü.

YARINA KALSAYDI

Komşularla iyi ilişkilerin yoğun olduğu ve yakın komşu ilişkilerinin sürdüğü dönemlerde, komşunun komşuya olan sorumluluğu ve ilişkilerinin en üst düzeyde yaşandığı yıllarda "Komşu komşunun külüne muhtaçtır" sözünü kanıtlarcasına, komşulardan çok şeyin teklifsiz istendiği dönemlerde, komşuluğun verilen emanet maldan daha değerli olduğunu, malın gelip geçici, komşuluğun ise kalıcı olduğunu anlatmak amacıyla, komşudan ödünç alman bir eşya iade edilirken mal sahibi yörenin geleneğine de uyarak tevazu gösterme adına çoğunlukla "Ne acelesi var, yarına kalsaydı" denilirdi.

Ayrıca yörenin bir başka geleneği de kazan, tencere, tava gibi doğrudan mangal veya ocak üzerinde durmaktan kararmış kapların akşam güneş battıktan sonra sahibine iade edilmez, rengi kara olduğu için o saatte eve girmesi kara haberin de eve girebileceği düşüncesi ve inanışıyla uğursuzluk sayılırdı. Unutularak yapılan bu şekilde bir iadeye karşılık "Ne aceleniz vardı, yarına kalsaydı" denilerek hem tevazu ve hem de akşam karanlığında iade edilen eşyanın uğursuzluk getirebileceği endişesiyle, emanet eşyayı veren ve alanın bu geleneği bildiği için böyle bir hataya düşmemesi gerektiğini, yapan-

ların ise kasıtlı yaptığına, kıskançlıktan dolayı böyle bir hareket yaptıkları düşünülürdü. Onun için böyle bir suçlamaya hedef olmamak için bütün aileler buna riayet eder, iyi giden komşuluklarına zarar vermemek adına böyle bir şey yaşanmaması için ikaz mahiyetinde söylenirdi.

Ailesi yıllardır komşularıyla iyi ilişkiler içersinde idi. Geleneksel Urfa evlerinin coğrafik yapıya uygun birbirlerine çok yakın olarak planlanıp imar edilmesi iyi komşuluk ilişkilerinin yoğun yaşanmasına neden olan sebeplerden sadece biri idi.

Nuri de bu iyi komşuluk ilişkilerinde zaman zaman görev almakta, komşudan bir şey istenmesi gerektiğinde gidip istemekte ve iade edilmesi gerektiğinde iade etmekle görevini tamamlamaktaydı.

Komşularının hamile olduğu, doğum yapma günü geldiği belediye ebesi tarafından o gün söylenmişti. Doğumun bugün akşam veya bu gece vakti gerçekleşebileceği söylendiğinden bütün komşular sabırsızlıkla bunu beklemekteydiler.

Akşam yemek yendikten sonra yatsıya yakın bir saatte her zaman olduğu gibi yine Nuri'yi komşuya göndermeye ve doğumun gerçekleşip gerçekleşmediğini, doğum olmuşsa kız mı erkek mi olduğunu, doğumdan önce yardıma ihtiyaçları olup olmadığını sorup anlamak ve bu konuda detaylı bilgiler almak için göndermek isterler. Çünkü Nuri evin en küçük oğluydu. Ufak tefek işlere hep onu gönderirlerdi. Annesi yine "Nuri komşuya git, Fatma dayze kurtuldu mu diye sor" dedi.

Nuri gecenin bu saatinde yemeğin verdiği rehavet ve gündüzün yorgunluğu ile gönülsüz ve uykulu gözlerle, itiraz etmenin de bir faydası olmayacağını biliyordu yine de bir ihtimal belki itiraz ederse gönderilmeyebilir umu-

duyla gitmek istemediğini önce omuzlarını havaya kaldırarak hiçbir şey söylemeden itiraz ettiğini, gitmek istemediğini anlatmak istedi ise de yaptığı bu sessiz itiraz kabul edilmedi. Bir defa da gözleri ile kaşlarını havaya kaldırarak gitmek istemediğini anlatmaya çalıştı. Yine kabul görmedi istemeye istemeye yerinden kalktı. Sokağa çıktı. Evlerinin tam karşısındaki tetirbeye (çıkmaza) girmeye, karanlık olduğu için korktu ve girmedi.Kapı önünde biraz oyalandıktan sonra tekrar dönüp eve geldi. Ev halkı ise büyük bir merakla Nuri'nin getireceği haberi bekliyordu.

Nuri'nin eve girmesiyle annesi merakla sordu: "Nuri gidip sordun mu, Fatma dayze kurtulmuş mu?" diye sorunca, Nuri komşuya bir emanet eşya iade edildiğinde her zaman söyledikleri sözü hatırladı ve onu söylemesi halinde ise yalan söylediği anlaşılmayacak, daha inandırıcı, daha gerçekçi bir yalan olacağını düşünerek:

- Evet sordum.

- Ne dediler?

- Ne aceleniz var, yarına kalsa olmaz mı,? dediler, diye cevap verince bütün ev halkı gülmekten yerlere yatti.

Nuri ise uykulu gözlerle etrafı süzüyor, neye güldüklerini çözmeye çalışıyordu. Çünkü neye güldüklerini anlayamamıştı.

Ev halkının gülmesi biraz azalınca iyice uykusu dağılan Nuri neye güldüklerini sordu. Söylediklerinin yalan olduğunu, yalan söylemeyi bile beceremediğini, bu kadar kılıfsız yalanın kendilerini güldürdüğünü söyleyince hemen yatağına girerek yorganı başına kadar çekti ve uyumaya çalıştı.

KANLI MAĞARA

Havanın oldukça soğuk olduğu bir kış gecesinde bir evde sıra gecesi vardı. Otuz yaş civarı gençlerin bir araya geldikleri bir sıraydı. Hayatlarının en verimli ve bedenen en güçlu yıllarında bulunan bu gençler sıra gecesinde yeme içmeden sonra yapılan müzik ve eğlencenin sonunda içlerinden birisinin bilek güreşi talebi uygun görüldü.

Birbirleriyle ziyafetine bilek güreşi yaptıktan sonra eğlence gittikçe iddialaşmaya, kuvvet gösterisine, yenilgiyi hazmedemeyenlerin tekrar bilek güreşi yapmak istemeleri sürüp gitti.Yine içlerinden biri kendi cesaretini övdü. Diğeri ise kabul etmeyip kendisinin daha cesaretli olduğunu iddia etti.

Sonunda çoğunluk, sıra başkanlığını yürüten arkadaşlarının hakem olmasını istediler.

Birisi diğerine "Gel öcüne (iddiasına) girelim"diğeri ise "Girelim ama sonunda davet olsun" deyince başkan:

- Peki cesaretinizi göstermeniz için ne yapmanızı düşünüyorsunuz" bir başkası:

- Kalkandağı (kırkmağara) da bulunan en uzaktaki, hepimizin bildiği en derin olan mağaraya gidip içine

girerek en sonda duvarına elini vurup gelsin, o zaman cesaretini ispatlamış olur, deyince iddiacılardan biri :

- Ben iddiamdan vazgeçtim, yenilgiyi ve daveti kabul ediyorum, başkası deneyebilir. Bir başkası ise "Ben yaparım"dedi. Sıradakilerden bir başkası ise:

- Öyle olmaz ya gider mağaraya girmeden geri gelir, girdim derse nasıl ispatlarsınız dedi. Sırada bulunanların hepsi bunu mantıklı buldular ve içlerinden biri:

- Ben size bir akıl vereyim mi? Başkan:

- Söyle bakalım

- Kendisine bir kazık bulup verin, gidip mağaranın en dibine yere çaksın, biz de ertesi günü gider kazığı yerinde görürsek bu olay doğrulanmış olur, aksi halde cesaret sınavını kaybetmiş olur. Teklif oylandı ve kazık çakma işi kabul edildi. Sıra başkanı:

- Cesaretini ispatlarsa sonunda ne var

- Tabii ki davet var, dediklerinde başkan:

- Bu kolay bir iş değil, davet olacak ama mağaranın önünde kemeli kebap ile evden şıllık yaptırılıp getirilecek. Bu şekilde karara bağlandı.

Gençlerden "Ben giderim" diyene hemen bir kazık bulup işaretleyip verdiler. Kendisine de kazığı çaktıktan sonra tekrar sıra yapılan eve dönmesine gerek olmadığını, işi bittikten sonra kendi evine gidebileceğini, zaten ertesi gün Pazar olduğu için hep birlikte mağaraya gidip göreceklerini söylediler.

O tarihlerde yörenin geleneksel erkek gece kıyafetlerini giymiş olan delikanlı zubın onun üstüne yelek, yeleğin üstüne de sako (ceket) olduğu halde gideceği için hastalanır düşüncesiyle arkadaşlarından biri de kendisine üşümemesi için kürkünü verdi.

Delikanlı gece karanlığında oldukça soğuk esen rüzgardan korunmak için örtündüğü kürkle mağaranın yolunu tuttu. Zifiri karanlıkta mağaraya vardığında mağaraya girdi, mağaranın duvarına elini vurarak sonuna geldiğini anladı. Kazığı çakabilmesi için yere oturması gerektiğini düşünerek olduğu yere dizleri üstü oturdu.

Kemerine hançer gibi taktığı kazığı çıkardı ve el yordamıyla gözü görmediği halde arayıp bulduğu bir taş ile kazığı yere çakmaya başladı. Kazığın yarıdan fazlasını çaktığını tahmin ederek ayağa kalkmak için toparlandığında, kazığı giydiği zubınla beraber çaktığını anlayamadı ve bir başka yaratığın kendisini yakaladığını zannederek paniğe kapıldı. Kurtulmak istedi, mağaranın duvarını, yeri yumruklamaya başlayarak kanayan ellerini mağaranın duvarına sürerek can verdi.

Ertesi gün arkadaşları mağaraya gelip kazığın çakılıp çakılmadığına bakmak için mağaraya girdiklerinde arkadaşlarının cesedi ile karşılaştılar.

O güne kadar herhangi bir ismi olmayan, o yörede Şakşak mağarası, Nalbant Harabeleri, Damlaca , Dedeyin Serinci, Dedeyin güllüğü, Meligin eyvanı gibi isimlerle bilinen yerler gibi bu mağaraya da bu olaydan sonra kolay tanınması ve olayın her zaman hatırlanabilmesi için, mağaranın da duvarlarında kan lekesi bulunması nedeniyle KANNI (Kanlı) MAĞARA adı verilir.

"Cömert diye diye insanı maldan, yiğit diye diye insanı candan ederler" atasözünü kanıtlar nitelikteki bu olay Şanlıurfa'da büyükler küçüklerine her zaman örnek olarak anlatır ve gereksiz cesaret, cehalettir diye tavsiyede bulunurlar.

YANLIŞ KAPI

Zannederim 1970li yılların ortalarına doğru, o güzelim kesme taşlardan yapılan geleneksel Urfa evlerinin terk edilerek moda olan apartmanlara taşınmanın yoğun yaşandığı yıllardı.

Sıcak Ağustos ayının bir gününde herkesin serinlemeye başlayan Urfa akşamlarının birini sabırla beklediği ikindi vakti eve dönerken benden iki kat yukarıda oturan komşumla binanın girişinde karşılaştık.

Komşum kısa boylu, minyon tipli, sempatik, hoş-sohbet, yaklaşık benden 15, 20 yaş büyüktü. Kendisi ile ayaküstü sohbet ederken konu nasıl olduysa söz dönüp dolaşıp apartmanda oturmaya geldi. Apartmanda oturmanın hiç de göründüğü gibi iyi bir şey olmadığını, eskiden evlerinin Ellisekiz Meydanı'na yakın, işyerinin de Gümrük Hanı civarında olduğunu, eskiden işyerine gidip gelmesinin kolay olduğunu, şimdi ise dükkânından evine otobüsle gidip gelme zorunda kaldığından bahsederken ben de apartmanların bazılarının dediği gibi "Dikine Tetirbe" olduğunu şaka yollu anlatırken birden bire yüzünün rengi değişti. Ayaküstü sohbet ederken hemen bahçe duvarının üzerine oturdu.Uzun konuşacağı için oturduğu-

nu tahmin etmiştim. Yaklaşık 7–8 aylık bir komşuluğumuz vardı. İkimiz de aşağı yukarı aynı tarihlerde aynı binaya taşınmıştık. Kendisini tanıdığım kadarıyla kimse ile öyle uzun konuşan biri değildi. Konuşacakları belli ki kendisi için önemliydi.

- Bak kardeşim apartmana taşınmamak için çok direttim, olmaz dedim. Kabul etmedim. Fakat bir türlü sözümü geçiremedim. Mahsurlarından bahsettim, firenksuyu (salça), isot, bulgur, nişe çıkarmanın zor olacağını anlattım, dinletemedim ve sonunda bütün aile birleşip bana karşı cephe aldılar ve apartmana taşınmaya beni zorladılar. Ben de kendisine:

- İyi ki gelmişsin, bak ne güzel komşu olduk, dedim.

- Bak kardeşim, bundan bir ay önce ha bu apartmanda oturmanın yüzünden öyle mahcup duruma düştüm, öyle üzüldüm, öyle ezildim, öyle utandım ki günlerce moralim bozuldu, geceleri uykularım kaçtı, dedi. Ben de anlatacağı şeyi gerçekten merak ettim.

- Hayrola ne oldu? diye sordum.

- Geçtiğimiz ay ramazanda ikindiden sonra eve gelmek için dükkânı kapadım. Gümrük Hanının önünden geçip aradan Attar pazarına girmeden Tenekeci pazarının içinden geçerek Haşimiye Meydanı'na geldim. Otobüs durağında biraz bekledim, Yenişehir semtine giden belediye otobüsü geldi o semte gidenler binip gitti. Daha sonra Eyyubiye otobüsü geldi yine o istikamete giden yolcular bindiler, arkasından Şehitlik otobüsü geldi ben de otobüse bindim Topçu Meydanı'nda indim, yürüyerek eve geldim. Deyince fırsat vermeden hemen söze girdim:

- Her gün akşam dükkânı kapattıktan sonra yaptığın işi yapmışsın bunda yanlış olan ne? Deyince

- Esas film bundan sonra, diyerek beni daha da meraklandırdı.

- Apartmana girdim, merdivenlerden çıktım bizim evin önüne gelince kapıyı çaldım. Kapıyı açan olmadı, tekrar çaldım yine açan olmadı. Üçüncü defa parmağımla zile basmakla kalmadım, diğer elimi de yumruk yapıp kapıyı yumruklamaya başladım.Çünkü evde olmamaları mümkün değildi.Günlerden ramazan günüydü ve iftara bir saat kalmıştı.

Sonunda kapı ağır ağır açıldı. Kapıyı açan bana görünmemek için kapı ile duvar arasında saklanmıştı. Ben de, büyük kızım benimle saklambaç oynuyor, şakalaşıyor zannederek zaten kapıyı da geç açtığı için iyice sinirlenmiştim. Kapıyı sonuna kadar iyice ittirdim. Kapı ile duvar arasında kendisini sıkıştırdıktan sonra kapıya bütün gücümle bir tekme daha vurup kapının iyice kendisini ezmesi için çarptım. Hemen içeri girdim ayakkabılarımın bağlarını çözmeden ayağımdan çıkardım ve koridorun sonunda bulunan oturma odamıza doğru yürüdüm, deyince ben yine sabırsız davranarak merakımdan:

- İnsanın kendi evine gelmesinden daha doğal ne var, film dediğin bu mu? diye sorunca:

- Esas film bundan sonra başlıyor, diyerek anlatmaya devam etti.

- Nerden geldik bu apartmana, başımıza iş açtık. Oturma odasının kapısına gelince içerde hazırlanmış bir yer sofrası, sofrada bir küçük tavada omlet, bir tabakta

yoğurt, kesilmiş bir kuru soğan ve ekmek vardı. Sofranın başında ise iki gözü görmeyen yaşlı bir adam iftar saati olmamasına rağmen yemek yiyordu. Kendi kendime "Herhalde bu fakir bir dilenci olsa gerek. Eşim de yufka yürekli, duygusal olduğu için adamı oruç tutamayacak kadar yaşlı görünce kendisine iftardan önce sofra kurmuş diye düşündüm.

Sonra baktım sofra bizim soframız değil, yerdeki halı da bizim halıya benzemiyor. Odanın içindeki eşyaların hiçbiri bizim eşyamız değil. O anda yanlış eve girdiğimi anladım. Apartmanda oturmanın acemiliği, oruçlu kafa ile karışınca yaptığım hatayı anladım, hemen geriye döndüm, sokak kapısı ile oturma odasının arası koridor o anda bana dünyanın en uzun yolu gibi geldi.

Bir an, yürümekle bitiremeyeceğim zannına kapıldım, içimden koşmak geldi, vazgeçtim. Koşmam benim aleyhime olacaktı. Dalgınlığımın cezasını deli damgası yeme gibi bir risk altına atamazdım. Hızlı hızlı yürüdüm kapıya yakın bir yerde ayağımdan çıkardığım ayakkabılarım duruyordu. Giymesi ise uzun sürecekti, eğildim elime aldım.

Fakat yaptığım yanlışlığı telafi etmek ve özür dilemek için yine aynı vaziyette hala kapı arkasında duran yüzü yarı örtülü kadına eşimin ismini söyleyerek: "Bacım İslim gilin evi neresi?" diye sorunca kadın:"Yere giresen sen de İslim de göksümün tahtasını kırdi, vicdansız" diye söylenirken ben çoraplarla, elimde ayakkabım merdivenleri ikişer ikişer iniyordum" diye anlatınca, anlatılana ne kadar çok güldüğümü, gözlerim yaşardığı için, arka cebimden çıkardığım mendille silince fark etmiştim. Konu uzadıkça anlatılan olayda cazip ve tatlı bir hale

geliyordu. Oysa komşum bunu bana üzülmem veya kendisine acımam için başına gelen bu sevimsiz olayı anlatıyordu. Olay o kadar hoşuma gitti ki:

- E daha sonra, diye sorunca

- Her katta kaç basamak merdiven var? diyerek bana sordu.

Doğrusu o güne kadar hiç merak edip saymadığım veya gerekli bulmadığım, merak edip öğrenmediğim bu konu ile ilgili soru karşısında birden bire durakladım, yüzümdeki tebessüm kayboldu. Bu konuda ne kadar cahil olduğumu anladım. Böyle bir sorunun cevabını verememenin sıkıntısını ve mahcupluğunu yaşarken hemen kendimi topladım, suçunu itiraf eden suçlu psikolojisinin verdiği eziklikle "Bilmiyorum" dedim. Bak dedi:

- Ben işin kolayını buldum. O günden sonra hesapladım, her katta sekiz iniş, sekiz çıkış olmak üzere onaltı basamak var. Onaltı çarpı üç, yani üçüncü kata çıkıncaya kadar kırksekiz basamak yapar, üç de senin evinden önce yani binanın girişinde toplam ellibir eder. Şimdi apartmana girince gözü kapalı ellibir basamak sayarak çıkıp kapıyı gönül rahatlığı ile istediğim gibi çalıyorum garantili evim olduğunu, yanlış gelmediğimi anlıyorum. Apartmanda oturmanın mahsurlarından biri de yanlış kata çıkmaktır. Herkese basamak saymayı tavsiye ederim, diyerek oturduğu yerden kalktı, önce sağ eliyle, sonra sol eliyle arka tarafının tozunu silkerek kemerinden tutup aşağıya inen pantolonunu biraz yukarıya çektikten sonra benimle birlikte yürümeye başladı.

Benimle beraber benim evin önüne kadar önce besmele çekerek bir-iki-üç diye saydı. Birbirimizden vedalaşıp ayrıldıktan sonra herhalde yanlış kapı çalmamak için kırksekiz basamak daha saymış olmalıdır.

KADIN SÖZÜ

Hanımın her isteğine olumsuz cevap veren onun fikirlerine karşı çıkmayı alışkanlık haline getirmiş, böyle davranmayla kazak erkek olduğunu iddia ederek kendini beğenen, hanımının mantıklı olsa da fikirleri ve önerilerini ciddiye almayan "Saçı uzun aklı kısa" diyerek onu aşağılayan, saygı duymayan üstelik bunu ara sıra değil de çok sık hatta her zaman yapan biriydi. Görünüşü ise sert yapılı, çatık kaşlı, en komik fıkraları bile dinlediği zaman ancak istemeye istemeye tebessüm etmekle yetinen, yüzüne bakıldığı zaman obur insanları bile iştahtan kesen, "Mahkeme duvarı gibi" deyimiyle bire bir benzeşen, dediğim dedik, inadım inat diyen, ne bulanların sevindiği ne de kaybedenlerin üzüldüğü insan tiplerinden biri idi.

Eşiyle tartıştığında ve her defasında "Sen bilmezsin, senin aklın ermez" diyerek konuşmasına fırsat vermez, onu her fırsat bulduğunda küçük düşürürdü. Hanımı ise bütün bu söylenilenlere büyük bir sabır gösterir, kocasının "Erkek dediğin hanımının sözünü kırk yılda bir defa dinler" dediğini bildiği için her aklına geleni söylemez, söyleyeceği sözü de kırk defa düşünür bir defa söy-

lerdi. Zorunlu olmadıkça konuşmaz, konuştuğu zaman da az ve öz konuşurdu.

Günlerden bir sonbahar günü idi, birkaç gün önce yağan yağmur kışın gelmekte olduğunu haber veriyordu. Kış için hemen hemen bütün hazırlıklarını tamamlamışlardı. Acilen yapılması gereken bir iş vardı. O da birkaç gün önce yağan yağmurla iyice yumuşamış olan çardağın toprak damının loğ ile sıkıştırılması için loğlanması gerekiyordu.

Evin hanımı ise bunun yapılması gerektiğini biliyordu. Kocasına yapması için söylemesi ise daha zor olacaktı. Çünkü çok daha önemli ve günlük kullanımı gereken malzemelerin, hatta günlük ihtiyaç olan alınması ve kullanılması gereken ihtiyaçlardan et-sebze gibi gıda ihtiyaçlarının alınmasında bile büyük ve gereksiz tartışmalar yapılabiliyor, sonunda alınacaklardan vazgeçilince tartışma bitiyordu. Onun için böyle bir şey söylemesi ile ilk anda "Evet" diyerek dama çıkmasına pek ihtimal vermiyordu.

Fakat buna rağmen söylenilmesinin de gerekli olduğunu, söylememesi halinde ise yine kendisinin suçlanacağını ve toprağın loğlanmamasından dolayı kışın yağan şiddetli yağmurlarla toprak damın akması ev içersinde başta hah olmak üzere bütün eşyalara zarar vereceği endişesiyle eve gelecek zararda yine kendisinin yorulacağı ve üzüleceğini düşünerek kesinlikle söylenmesi gerektiğine karar verdi.

Akşam olduğunda kocası eve geldi. Toprak damın loğlanması gerektiğini söylemek istedi ise de birden vazgeçti. Şayet söylediği kabul edilmeyecek olursa sabaha kadar tartışma uzayabilir, huzursuzluk çıkabilirdi. Gün

boyu özenerek yaptığı eksik malzemelerini komşularından ödünç isteyerek hazırladığı akşam yemeğini böyle bir tartışmaya feda etmenin doğru olmayacağını düşünerek yemekten sonra söylemenin daha doğru olacağına karar verdi.

Ayrıca kocasının akşam eve yorgun geldiği için haliyle gergin olacaktı. Bu da kendisi için bir olumsuzluktu. Söyleyecek olursa "Bre kadın akşam akşam dam loğlamanın zamanı mı?" diyerek kendisini tersleyebilirdi. Onun için sabahleyin erkenden söylenmesi daha iyi olacaktı. Çünkü söylenilen iş genelde sabah erkenden yapılırdı ve öyle de yaptı. Sabahleyin kocasına ister istemez, gönülsüz yarım ağızla söyledi. Kocası ise "Kadın lafı kırk yılda bir dinlenir" diyerek her zaman yaptığı gibi kapıyı çarparak söylene söylene çıkıp gitmedi. Bir sürpriz oldu. Kocası hanımının düşündüğünün tam tersine sokağa çıkmadı,"Kırk yılda bir olsa da bugün kadın lafı dinleyeceğim" diyerek evin damına çıktı.

Loğdır ağacını loğa takıp bir iki tur gidip gelerek toprağı sıkıştırmaya başladı. Toprak iyice düzleşince bir iki tur daha yapıp sonra aşağıya inmeye karar verdi. İşte ne olduysa o anda oldu. O son turda bir aksilik oldu ayağı ayağına dolaştı, tökezledi ve yüksek çardağın damından sokağa düştü. Acı acı bağırmasıyla etrafına toplanan bir çok insan daha ne olduğunu anlamadan komşularının yardımıyla hastaneye götürüldü. İki bacağı da kırıldığı için alçıya alındı ve evine gönderildi.

Kendisini ziyarete gelen herkese "Kadın lafı dinlemenin böyle kötülüklere sebep olabileceğini söyleyerek her gelene şikâyet ediyordu. "Şayet kadın lafı dinlemeseydim bunlar başıma gelmezdi" diye konuşup dururdu.

Karısı ise kendi kendini suçlamaya başlamıştı, söylediğine pişman olmuştu. Ama yine de her şeyde bir hayır vardır" diyerek kendini teselli etmeye çalışıyordu. Eline büyük bir fırsat geçmişti. Hem de canlı kanıtı kendisi olmak üzere. Kadın sözünün dinlenmemesi gerektiğine dair büyük bir sermaye yakalamıştı. Artık bu konuda istediği kadar, iyileşinceye dek konuşabilirdi.

Aradan birkaç gün geçince bir kuşluk vakti kapı hızlı hızla çalınmaya başladı. Evin hanımı mutfakta bulaşık yıkamakta iken işini yarım bıraktı ve kapıya koştu. Kapıyı açtığında ise karşısında mahalle muhtarı, bir astsubay ile iki jandarma vardı.

Mahalle muhtarı "Savaşmak için Yemen'e gönderilmek üzere eli silah tutan her erkeği toplamakla görevlendirildiklerini" söyleyince evin hanımı kapı arkasından gülmeye başladı. Bir iki dakika muhtar ve askerler kadının gülmesini beklediler, gülmesine bir anlam veremediler. Sonunda astsubay "Kadın biz kocanı Yemen'e göndermek için geldik, gidenlerin çoğu geri gelmeyecek, çoğu şehit olacak, buna rağmen sen umursamaz bir tutumla gülüyorsun, bu yaptığın ayıp değil mi?" dedi.

Kadın ise sözleri iyi anlaşılsın diye yüzünü iyice kapattıktan sonra saklandığı kapının arkasından çıktı ve "Ben onun için gülmüyorum. Kocam "kadın sözü dinleyen, her zaman zararlı çıkar" demişti, bu sözüne neredeyse ben de inanacaktım. Fakat siz gelince benim haklı olduğum ortaya çıktı ve kanıtlanmış oldu. Şimdi içeriye girip kendisinin ne halde olduğunu görün ve benim sözümü dinlemekle ölümden kurtulduğunu kendisine söyleyin" dedi ve olayı bütün teferruatıyla anlattı.

Muhtar: "Benim haberim var, ayaklarının kırıldığını, alçıda olduğunu, kendi acil ihtiyaçlarını bile karşılayamadığını, çarşı pazar alışverişlerini ise komşularının yaptığını söylememe rağmen, askerlerin de üstlerine rapor etmeleri için görmeleri gerektiğini söylemeleri üzerine onlarla birlikte geldim" dedi.

Hep birlikte kocasının yattığı odaya gittiler. Adamı yattığı yerde gören askerler, gerçekten de adamın durumunun çok ciddi olduğunu, acınacak bir durumda olduğunu, vücudun yarısının alçılar içinde, savaşa gitme şöyle dursun yattığı yerde bir başkasının yardımıyla ancak sağa sola dönebildiğini ve onun da mümkün olmadığını ancak iki kişinin yardımıyla çevrilebildiğini görünce astsubay ile muhtar birbirlerinin yüzüne bakarak hangisinin söze başlamasına bir türlü karar veremediler. Sonunda muhtar, kendini ev sahibi olarak kabul ettiği için, eliyle komutana "Siz buyurun" işareti yaptı.

Komutan ise kapı önünde hanımın bütün anlattıklarından bilgi sahibi olduğu için adama dönerek:

"Kırk yılda bir olsa da kadın sözü dinlemek gereklidir ve faydalıdır. Böyle davranırsan asla zararlı çıkmazsın, hadi sana geçmiş olsun, Allaha ısmarladık" diyerek evden çıkıp gittiler.

MUKİM TAHİR İLE ÇOCUK

1942 yılının bir bahar ayında belediye reisi Ömer Alay tarafından eski belediye binası yıktırılmış yerine bir zaman Şair Nabi Kütüphanesi olarak kullanılan kapaklı pasajının kuzeyinde merdivenle dışından çıkılan belediye gazinosu yaptırılmıştı.

İnşaat tamamlanınca Başkan Ömer Alay yapıda emeği geçen mimar, mühendis ve ustaları bir akşam, aynı yerde, inşaatı tamamlanan gazinoda yemeğe davet etmiş, o gecede büyük bir ziyafet masası hazırlanmış, tamamlanan inşaatın hem bitişini kutlamak hem de açışlını yapmak anlamına gelen bu geceye ayrı bir önem verilir.

Onun için belediye personeli hazırlıklara çok önceden başlamış, her şeyin eksiksiz olması için adeta seferber olunmuş, ikram edilecek yiyeceklerin en iyileri zabıta memurlarınca esnaftan satın alınarak, gecede ikram edilmesi için aşçılara, ustalara teslim edilmiş, sadece kuş sütünün eksik olduğu mükemmel bir masa donatılmış.

Binaya emeği geçenlerden başka ayrıca protokolden birkaç kişi de davet edilmiş bunlardan biri de Askerlik Şubesi Başkanı. Komutan geceye gelirken 7-8 yaşlarında olan oğlunu da beraber getirmiş. Komutanın ço-

cuğu oldukça hareketli, yerinde bir dakika bile olsun duramayan, oturmayan, sürekli hareket halinde olan çocuğa babasının da misafir olması nedeniyle kimse de birşey söyleyemediği için çocuk koca salonda cirit oynamaya ve her istediğini yaparak erken gelen misafirleri hem sesi ve hem de serbest hareketleri ile rahatsız etmeye devam eder.

Gecenin genel havasının iyi geçmesi için görevlendirilen zabıta komiseri ise çocuğu bir türlü babasının yanında oturmaya ikna edemez, çocukla komiser salonda adeta köşe kapmaca oynamaya başlar. Sonunda komiser ve diğer personel yenilgiyi kabul ederek bir köşeye çekilip otururlar.

Geceye müzisyen olarak Mukim Tahir, Topel Abe ve marangoz Bedeyin oğlu Mehmet(Toptan) gibi birkaç müzisyen daha davet edilmiş, gazinonun uzun ve geniş salonunda hazırlanan ve salon uzunluğunca devam eden masanın bir ucuna başta reis olmak üzere davet edilen protokol ve belediyede görevli birim amirleri, öbür ucuna belediye personeli ve inşaata emeği geçen ustalar, masanın orta kısmına da müziğin iyi duyulması için Mukim Tahir ve saz arkadaşları oturmuşlar.

Masada mevcut sandalyeler dolduktan ve davetli sayısının da tamamlandığı anlaşılınca müzik başlar, misafirler hem içer hem de Tahir'i dinlerler.

Bu arada oldukça şımarık yetiştirilen çocuk salonda sağa sola koşarak gürültü yaptığı için hem misafirlerin, hem de müzisyenlerin dikkatinin dağılmasına neden olur.

Bir ara Mukim Tahir dinlenmek için sazı elinden indirir, içki bardağını eline alır, yudumlar. Fakat hiç önünde (tabakta) çerez kalmadığını görür. Kendisi saz

çalarken çocuk gelip Tahir'in hiç dokunmadığı çerez tabağını cebine boşaltıp gitmiştir.

Tahir tekrar saz çalıp söylemeye başlar, o sırada garsonlar masanın eksiğini tamamlar, Tahir'in tabağına da fıstık, badem gibi çerez koyarlar. Müzik devam ederken müzisyenlerin yeme içme gibi bir şansları olmadığından ancak müziğe ara verildiğinde bunu yapabilirler. Müzik devam ettiği sırada çocuk tekrar gelir Tahir'in tabağındaki çerezi avuç avuç alıp ceplerine doldurur ve uzaklaşır.

Tekrar müziğe ara verilir, Tahir içki bardağını alır içer ve bir de bakar ki çerez yine bitmiş. O sırada çocuk da yanına gelir. Tahir, çocuğa:

- Oğlum yesene, diyerek eliyle masadaki çerez tabağını gösterir. Çocuk ise daha önceden tabağını boşattığına emin olduğu için

- Ne yiyeyim? diye Tahir'e sorar. Çocuğun bu sorusu üzerine iyice sinirlenen Mukim Tahir eliyle masanın üzerini işaret ederek yüksek bir sesle:

- Kaşığı ye, çatalı ye, tabağı ye, sazımı ye, beni ye, beni buraya çağıranı ye, seni buraya getireni ye diyerek kalkar ve sazını alır, salonu terk ederek merdivenlerden iner gider.

Arkasından geri getirmeleri için koşarlar fakat çok ısrar etmelerine rağmen bir türlü ikna edip geri getirmeleri mümkün olmaz. Diğer arkadaşları da Tahir'in arkasından giderek salonun terk ederler.

Böylece büyük bir emekle hazırlanan gece, daha başında iken Tahir'in, geceye çocuk getirmelerine sinirlenerek küsüp gitmesiyle fiyasko ile sonuçlanır ve herkes büyük bir üzüntü içersinde dağılır.

İÇİYORUZ

Şanlıurfa'lıların birçoğunun daha bağdan inmediği, yatıya giden erkeklerin henüz odayı dağıtıp eve dönmediği, incir, fıstık ve taze cevizin yeni yeni olmaya başladığı çok sıcak olan yaz aylarından bir günün gecesinde bir evde asbab gecesi başka bir evde ise aynı düğün sahiplerinin kına gecesi yapılmaktaydı.

Her iki gecede geç saatlere kadar erkekler asbab gecesinde, kadınlar ise kına gecesinde türküler maniler söyleyerek çeşitli yiyecekler, çerezler, meyveler yiyerek vakit geçirdiler.

Yörenin geleneklerine göre asbab gecesinde kebap çeşitlerinden biri veya birkaçı olmak üzere çiğköfte, kadayıf, salatalar, cacıklar, çerezler, meyveler ikram edilir.

O gün hali vakti yerinde olan damadın ailesi asbab gecesinde bütün hazırlıklarını tamamlamış hiçbir eksiğin olmadığı her türlü yiyeceğin bulunduğu böyle bir asbab gecesinde misafirler ve müzisyenler tıka basa karınlarım doyurmuş sıcak yaz gecesinde kınaya gitmek için yola çıkmışlardı.

Asbab gecesi sona ermeye yakın saatlerde, kına gecesinde kına yakıldıktan sonra gelin getirmeye giden çocuklar, kadınlar, erkekler ve müzisyenler, toplu halde

yola çıktılar. Kınadan dönüşte ise gelini bindirmek için grup giderken bir de at götürdüler. Motorlu vasıtaların giremediği dar sokaklara uyum sağlayan veya motorlu vasıtaların yaygın kullanılmadığı yıllarda gelin getirmelerde at kullanılırdı.

Topluluk ara sıra yolda durarak fasıl yapar, hem çocuklarla kadınları biraz dinlendirmek hem de geceye renk katmak için erkekler küçük meydanlarda durup hoyrat okuyarak eğlenirlerdi.

Yolda giderken küçük bir alanda fasıl heyeti durdu, müzisyenlerden biri çatlayıp kırılmaktan yapıştırılmadık, tamir edilmedik yeri kalmayan eski kemanıyla bir taksim yaptıktan sonra arkasından erkeklerden biri dik perdeden tiz bir sesle:

Derde kerem
Rabbimdir derde kerem
Tarlam gam, çiftim hicran
Sürdükçe dert ekerem

Durdukları yerin en yakınındaki evin damında, yüzü alaca karanlıkta, ay ışığında zor seçilen, kendilerini seyretmek için orada oturan bir kadın olduğunu fark edince, yaz gecesi tıka basa, asbab gecesinde yiyip içen erkeklerden biri başını kaldırıp damdaki kadına "Dayze biraz su ver ağzımız kurudu" dedi.

Damdaki kadın ise topluluğu biraz daha evinin önünde oyalanmasını istediğinden, ayırca okunan türkülerden ve hoyrat söyleyen delikanlının sesinin güzelliğini farkederek belki bir tane daha söyler umuduyla onun hatırına, onu ödüllendirmek, isteğini geri çevirmemek, su vermek de Eşkili vermek gibi sevap sayıldığından, aydınlık olmayan, alaca karanlıkta sokaktaki topluluğa kovayı

bir kendir ipine bağlayarak aşağıya sarkıttı. Suyun içine konulan tas ile birkaç kişi suyu içti. Kova boşalınca tekrar "Dayze babaya rahmet, acıh bir sıtıl daha ver" deyince kadın boşalan kovayı yavaş yavaş yukarıya çekti bir müddet gözden kayboldu.

Bu sırada kadın suyu getirip aşağıya sarkıtıncaya kadar geçen zamanda yine bir taksimden sonra daha önce hoyratı okuyan güzel sesli erkek:

Narın çalar
Al geymiş narın çalar
Bi yanım kurtlar yidi
Bi yanım karınçalar

diye bir hoyrat daha okudu. Kadın ise tekrar bir kova suyu, içmek için küçük tası ile birlikte aşağıya sarkıttı. Kovadaki suyu da çok çabuk tasın elden ele dolaşması ile içip boşalttıktan sonra, kadın "Herhalde bir daha istemezler" zannederek kovayı yukarıya doğru çeken kadına yine, hoyrat söyleyen tiz sesli erkek üçüncü defa:

- Dayze bi sıtıl daha ver, babay herine, deyince kadın o sırada kovayı yukarı çekmişti ve:

- Ke babam, karanlık diye ben zuvağı eyyi görmiyem, siz aşağıda beygir mi sulisiz? diye sordu. Gelin almaya giderken gelinin binmesi için götürdükleri ata su verdiklerini zannetmişti.

- Yok dayze asbab gecesinde, eliyin artığı tike kebabından bostana yidıh, susuzdıh, deyince iyice sinirlenen kadın:

-Tike kebabı yidiyizse biye ne? ben size su mu yetiştirebilirim? bu yaz gecesi beygir sulamak sizden daha kolaydır dedi. Ve damdan aşağıya inerek gözden kayboldu.

KÜÇÜK ÇETE

Urfa'yı işgal eden İngilizler ayrılırken Urfa'yı Fransız işgal kuvvetlerine devretmiş onlar da şehri haksız yere işgal ederek şehrin en hakim tepesine ve en sağlam binalarına yerleşerek terör havası estirmeye başlamışlardır.

Fransız işgal kuvvetlerinin Urfa'da bulunması çoluk çocuk, büyük küçük, kadın erkek herkesi rahatsız ve huzursuz etmeye başlamıştı. Sadece insan olmanın dışında hiçbir benzer taraflarının olmaması ve bu işgal kuvvetlerinin dost olmasının mümkün olmadığını ve olamayacağını, onlara asla güvenilmeyeceğini kısa ve öz tek kelime ile anlatmak ve tanıtmak maksadıyla "Gavur" diyerek hepsini kapsayan bir sözcük kullanılmıştır.

İşte bu gavurlarla yapılacak olan Milli Mücadele çalışmaları esnasında yapılan hazırlıkların sürdüğü günlerde, henüz çocuk denecek yaşta bir gençti. Vatanı için seve seve ölümü kabullenen her Türk gibi babası da Nafi'yi elinden tutup Urfa'nın düşman çizmesi altında ezilmesine tahammül edemeyen, düşmandan temizlenmesi için mücadele veren Urfa Müdafaayı Hukuk Cemiyeti ve aynı zamanda Belediye Reisi Hacı Mustafa'nın yanına getirdi ve:

- İşte size oğlum. Bu topraklar uğruna siz ve çetelerinizle birlikte mücadele etmeye ve bu hususta çalışmaya hazır. Lütfen kabul buyurunuz, deyince başkanın etrafında gönüllü koruması görevini sürdüren tepeden tırnağa

silahlı, her biri bir pehlivan, yağız Urfa delikanlılarının da bulunduğu ve adlarına kısaca, yörede mücahit anlamına gelen "Çete"lerin yanında Hacı Mustafa, henüz yüzünde tüy bitmemiş bu çocuğa bakıp tepeden tırnağa kadar süzdükten sonra:

- Bu daha çocuk, oysa biz burada savaş hazırlıkları yapıyoruz. Bu çocuğun bize ne yararı olur, savaşmasını bilmez ki, deyince reddedildiği için yüzü simsiyah kesilen, vatan aşkıyla yanıp tutuşan baba birden gürledi:

- Reis beg, reis beg, benim oğlum savaşmasını bilmiyorsa ölmesini de bilmiyor mu? deyince etrafındaki çeteler hep birlikte omuzlarında duran tüfeklerini çıkarıp ve elleriyle yukarı kaldırarak üç defa "Allah Ekber" diyerek tekbir getirdiler.

Bu sözler karşısında duygulanan ve göz yaşlarına hakim olan Hacı Mustafa, çocuğun babasının da ısrarlı tutumunu görünce çocuğa dönerek:

- Senin adın ne? diye sordu.

- Nafi, efendim.

- Nafi ne demek biliyor musun?

- Hayır, efendim.

- Nafi faydalı, yararlı demektir, inşallah sen de bu memleket için faydalı olursun, dedi.

Böylece Nafi'yi, babasının verdiği tüfeği ile birlikte çeteye dahil ettiler. O günlerde çetelerin elinde silah yok denecek kadardı. Nafi konuşmalardan bunu anlamıştı ve o gece Külaflı mevkiinde Kazuna(Gazino) denilen ve Fransızların müstahkem bir mevki olduğu için işgal ettikleri ve cephanelik olarak kullandıkları yere bir baskın düzenleme hazırlığı devam ediyordu.

Baskın saati yaklaşınca çetelerle birlikte Nafi de silahını alarak yola koyuldu. Aralarında oldukça yaşlı ve deneyimli olan, birkaç savaşa katılmış ve gazi olarak

dönmüş çeteler Nafi'nin gelmemesi için çok ısrar etmelerine rağmen Nafi itiraz ederek "Babam beni buraya oturmak veya yatmak için getirmedi" diyerek peşlerine takıldı. Sonunda adı geçen yere geldiler.

Zifiri karanlıkta hiçbir şey görünmüyordu. Hava bulutlu olduğundan ay ışığı da yoktu. Binanın çevresinde hiçbir nöbetçi görünmüyordu. İçerden de herhangi bir ses, bir hareket belirtisi yoktu.

Çeteler kuşkulu ve ürkek adımlarla evin dış duvarına kadar yaklaştılar. Nafi çetelerin omuzlarına basarak duvara çıkıp içerde olup bitenleri görmeye çalıştı. İçerde kimsenin olup olmadığını ve bu sessizliğin nedenini düşündü ve bir pusu olup olmadığını iyiden iyiye araştırmaya başladı.

İçerisi o kadar sâkin ve o kadar sessiz idi ki, bu sessizlik bile en cesur insanı korkutacak, tüyleri ürperten bir sessizlikti. Nafi bir kedi sessizliği ile koca evin avlusunda her tarafı kontrol etmek için ayaklarının ucuna basarak dolaşmaya başladı, yürüdüğü zaman her an bir mayına basacakmış gibi adımlarını kontrollü atıyordu. Yine bir şey göremeyince bir kibrit istedi. Çeteler bunun çok tehlikeli olduğunu, yerlerinin fark edilmesi halinde hepsinin ölebileceğini düşünerek vermek istemediler.

Fakat Nafi çeteleri ikna edip kibriti alıp bütün cephaneliği dolaştı ve içerde kimsenin olmadığını görünce dışarıya haber verdi.

O gece Fransız kuvvetleri tesadüfen bir toplantıya katılmak için cephaneliği terk etmiş son kalan nöbetçiler ise eğlenmek için başka bir yere gitmişlerdi.

Nafi, Urfa kurtuluşunu hazırlayan mühimmat (Silah-mermi) temin etmek gibi büyük bir başarı göstermiş, adı gibi faydalı olmuş ve cesareti ile çetelerin evi iyice kontrol etmeden geri dönmelerini engellemişti.

NASİHAT

Yahya emmi, beyaz sakalı, başında dantel işlemeli beyaz ve devamlı giydiği takkesi ile herkes tarafından tanınan sevecen bir ihtiyar ve aynı zamanda da çok eski bir esnaftı. Yıllardır aynı yerde aynı işi yaptığı için herkes kendisini tanırdı. Zücaciye(cam eşya) eşyası sattığı için eşyalara büyük bir ihtimam gösterilmesi gerektiğini iyi bilirdi.

Müşterisine bile bazen güvenmez, bir şeyler sattığı zaman yakın bir yere mi, uzak bir yere mi gittiğini sorardı. Şayet uzağa gidecek bir müşteri ise sattığı eşyayı paketlerken büyük özen gösterir, yolda kırılmaması için iki defa kağıda sarar öyle verirdi.

Hele müşterisi, uzak bir köyden gelmiş ve aldıkları eşyaları yine köyüne, birine hediye veya çeyiz için alındığım öğrenince daha bir başka özen gösterirdi. İki defa kâğıda tek tek sarmayla bırakmaz aynı zamanda da aralarına kalın karton koymak suretiyle tamamını kırılmaktan korumaya çalışır, müşterisinin de geç kalma, gideceği vasıtayı kaçırma korkusuyla sabırsız davranmasına aldırış etmez hatta kızardı.

Cam eşyanın taşınmasında kimseye güvenmediğinden, kendi eşyasını kendi gider nakliye ambarından

teslim alır getirirdi. Biraz da tutumluydu ve hatta çevresinin kendisini cimri biri olarak tanıdıklarını da bilirdi. Oysa hiç de öyle biri değildi. Sadece israf etmekten kaçınır, gereksiz harcamaları yapmadığı gibi çevresindeki gençlere de böyle davranmalarını ister, her fırsatta bu konuda tavsiyelerde bulunurdu.

Yine her zaman olduğu gibi, İstanbul'dan içi cam süs eşyası, fincan, bardak, porselen tabak dolu bir koca sandık eşyası geldiğini kendisine haber verdiler. Nakliye ambarına gelip eşyasını teslim almasını istediler.

Çünkü ambarda çalışan hamallara pek güvenmezdi. Sandığın taşınma esnasında yükleme ve indirme yapılırken kırılacak eşya olduğuna özen göstermedikleri için kendi eşyasını ambardan kendisi teslim alarak kendi bulduğu hamallara taşıtmayı adet haline getirdiği ve yıllardır böyle bir uygulama yaptığı için istisnasız, kendisine ait bir sandık geldiğinde kendisine haber verirlerdi.

Yahya emmi yaşlı olmasına rağmen koşar gibi hızlı adımlarla yürüyerek ambara gitti, sandığı teslim aldı. Ağır olan sandığı taşıyacak genç ve kuvvetli bir hamal aradı. Sonunda istediği vasıflara uygun birini buldu.

Hamala bu sandığı dükkânına kadar taşıması için ne kadar ücret istediğini sordu. Hamalın verdiği fiyatı fazla bulan Yahya emmi pazarlık etmek istedi fakat hamal pazarlığa yanaşmadı ve sandığın oldukça ağır olduğunu söyleyerek itiraz etti.

Yahya emmi bu kez başka bir yol denedi. Hamala:

- Bak evlat, para gelip geçicidir. İnsan hayatta kazanır da kaybeder de, gel ben sana ücretinin karşılığı altın

değerinde üç nasihat edeyim, senin için alacağın paradan daha hayırlı olur, dedi.

Hamal biraz düşündü, gömleğinin yakasını düzeltir gibi yaptı, başını kaşıdı, Yahya emmi'nin söylediğini mantıklı buldu, başındaki kasketinin siperini arkaya çevirdi ve taşıyacağı sandığın önüne oturup elindeki ipini sandığın üstüne atıp arkadan sandığın altına geçirmeye çalıştı. Yahya emminin önerisini kabul etmişti. Sandığın sırtına kaldırılması için yoldan geçen iki genç adamdan yardım istedi ve sandığı sırtına alarak mal sahibi olan Yahya emmi ile birlikte yürümeye başladılar.

Yolun üçte birini geldikten sonra Yahya emmi:

- Bak evlat, birinci nasihati yapıyorum, iyi dinle, her kim fakirlik zenginlikten daha iyidir derse sakın inanma çünkü zenginlik daha iyidir. İnsanın parası olursa Allah'tan başka kimseye kolay kolay muhtaç olmaz, parası olduğu için de her istediği şeyi elde etmenin imkânını bulur, yoksulluk çekmediği için de mutlu biri olarak yaşar gider, dedi.

Hamal ise bu sözüm ona altın değerindeki nasihatin herkes tarafından bilinen bir şey olduğunu ve değeri olmadığını anladı ise de belki diğer ikisi bundan daha iyi altın değerinde olabilir düşüncesiyle sesini çıkarmadı ve Yahya emmi ile birlikte dükkânına doğru yola devam ettiler.

Yaklaşık yolun üçte ikisini geldiklerinde ise Yahya emmi:

- Bak evladım bu ikinci nasihat. Her kim, yaya atlıdan iyidir derse sakın inanma, atlı olmak her zaman daha iyidir. Çünkü Allah, insanoğlunu at kadar kuvvetli

ve at kadar da hızlı koşan bir varlık olarak yaratmadığı için insanoğlunun uzaklara bir şey taşıyabilmesi ve yorulmadan daha çabuk gidebilmesi için ata ihtiyacı vardır. Onun için atlı olmak yaya olmaktan daha iyidir, dedi.

Kaldırdığı yükün ağırlığı altında adeta ezilen, iki kat olan belinin, başkaları baktığında ilk anda "Hiç düzelmesi mümkün değildir" diyebilecek kadar eğilen, buna rağmen kaplumbağa yürüyüşü gibi yavaş ve aynı ritimle yürümesini sürdüren, sürdürürken de teri burnundan damlayan, yorgunluktan demirci körüğü gibi soluyan hamal bu nasihatin da herkes tarafından bilinen ve hiçbir önemi olmayan bir nasihat olduğunu anlayınca acı acı, istemeye istemeye, nefret ve intikam alma duygusu ile karışık bir yüz ifadesi ile tebessüm ederek belki üçüncü nasihat bunlardan daha iyi ve önemli altın değerinde olabilir umuduyla yoluna devam etti.

Attığı her adımda ayaklarına taş bağlanmış biri gibi zorlanarak yürümeye devam ediyordu. Yolun sonuna yaklaşıldığı sırada dükkâna varmanın da az bir zamanı kaldığı için sabrediyor ve seviniyordu. Sevinmesi ise sadece duygusal anlamda gerçekleşiyor, yüzüne aksetmiyordu.

Sonunda dükkân göründü. Dükkâna varmaya otuz kırk adım kadar bir mesafe kalmış ya da kalmamıştı ki Yahya emmi:

- Bak evlat, kim derse ki yaşlılık gençlikten daha iyidir sakın inanma, her zaman genç olmak daha iyidir. Çünkü insan gençken daha güçlü ve kuvvetlidir. Yaşlanınca bütün organları kendisi ile birlikte yaşlanır, yıprandığı için de eskisi gibi çalışamaz böylece gençliğinde ya-

pabildiği şeyleri yaşlandığında yapamaz olur. Bak ben şimdi genç olsaydım, kendi yükümü kendim taşır, sana ücret ödemek zorunda kalmazdım, deyince üçüncü nasihatin de değeri olmayan bir nasihat olduğu, hatta nasihatin dışında dinlenecek bir söz bile olmadığını anlayınca hele "Genç olsaydım sana ücret ödemez, kendi yükümü kendim taşırdım" demesi ise bardağı taşıran son damla oldu.

Sana ücret ödemez kendim taşırdım derken, ücret dediği hiçbir değeri olmayan herkes tarafından bilinen, hatta çocukların bile nasihat olarak dinlediklerinde kabul etmeyecekleri ve hatta söyleyeni ciddiye almayacakları bir söz olması hamalı iyiden iyiye çileden çıkardı. Bütün bu yorgunluğunun da boşa gittiğini ve kandırıldığını anlayınca ne yapacağı belli olmayan biri haline geldi.

Zaten o sırada dükkânın da önüne gelmişler, artık sandığı sırtından indirmek için yine iki kişinin yardımı gerektiği için yoldan geçecek iki genç adamı beklerken, hamal göksünün üzerinde iki eliyle zorla tuttuğu ipin düğümünü birden açtı ve sırtındaki sandık büyük bir gürültü ile dükkânın önündeki kaldırıma düştü. Bütün bir çarşı esnafı ve yoldan geçenler bu gürültü üzerine toplanarak olayı izlerken, bu şangırtının ardından hamal:

- Bak emmi, kim derse bu sandığın içinde sağlam bir şey kaldı, sakın inanma. Çünkü bu kadar yüksekten düşen bir sandıkta cam eşyanın sağlam kalması mümkün değildir. Geçen gün birisinin sandığı bundan daha alçaktan düştüğü halde içinde bir tek sağlam bardak veya fincan kalmamıştı, diyerek yürüdü ve sokağın başındaki köşeden dönerek söylene söylene gözden kayboldu.

MİSAFİRPERVER

Konukları vardı o akşam. Bütün ev halkı bir telaş içinde akşam gelecek olan misafirlerini ağırlamak ve misafiri memnun etmek için ellerinden geleni ve hatta daha fazlasını yapmaya çalışıyorlardı.

Çünkü konukları çok sevdiği ve aynı zamanda da ortakları idi. Birbirlerini çok sevmelerine rağmen her zaman bir araya gelmeleri mümkün olmuyordu. Ayrıca misafirleri ile zevkleri de aynıydı. İkisi de ara sıra bir araya gelip bir yerlerde küfelik oluncaya kadar içiyorlardı.

Bu gece ise eşleri ve çocukları ile birlikte bir gece geçirecekleri için içki içmeyeceklerdi. Zaten hiçbir zaman ikisinin de evde içme gibi bir alışkanlıkları yoktu.

Misafirler gelmeden önce, hava iyice kararmadan gerekli hazırlıkları yapmak için işi çabuklaştırmak zorunlu idi. Çünkü elektrik vardı ama henüz her eve tesisat çekilmemiş, yeni yeni deneme safhasında şehir jeneratörü çalıştırılarak haftada iki gün o da düzensiz olarak elektrik verildiği yıllardı.

O yıllarda ev sahibinin ise bir arazi anlaşmazlığı yüzünden uzun zamandan beri kavgalı olduğu bir de hasımı vardı. Kavgalı olduğu kimselerden zaman zaman mahkeme olduklarında, karşılaştıklarında tehditler alıyordu. Çok yakın bir tarihte ise yapılan mahkemede oldukça ciddi bir şekilde tehdit edilmiş, haklı olmasına rağmen davadan vazgeçerek mahkemelik olan arazi üzerinde hak

iddia etmemesini ve bahsedilen yerin hasımlarına verilmesi hususunda duyumlar alıyor ve tehdit ediliyordu. Fakat kendisi ise kalabalığa pabuç bırakacak tipte biri değildi. Misafir sever olması yanında cesur olması da iyi meziyetlerinden biri idi.

Onun için hazırlıkların bir an önce bitirilmesi gerekiyordu. Yoksa mutfakta yapılacak çalışmaları fanus veya gaz lambası ışığında yapmak zorunda kalacaklardı.

Ev sahibi geleneklere o derece bağlı birisiydi ki Urfa'lıların tamamına yakını onu çok iyi tanır ve bilirlerdi. En büyük özelliklerinden biri ise misafir sevmesiydi.

Bu özelliğini, misafir sevmesinin sebebini sorduklarında "Hz. İbrahim(A.S.) in çok cömert olduğunu, misafir sevdiğini, misafirsiz asla sofraya oturmadığını, aynı zamanda da Hz. İbrahim'in Urfa'da doğmuş ve hemşerimiz olduğunu, peygamberlerin atası olarak da kabul edildiği için onu taklit etmenin, yaptıklarını yapmanın sevap olacağını, her Urfa'lının onun gibi misafir sevmesi gerektiğini" söylerdi. Ayrıca kendisi de söylediklerini tatbik etmeye çalışırdı. Açıksözlü, nüktedan, güvenilir, hoşsohbet ve babacan birisiydi. Kendisini kime sorsanız iyi şeyler söylerdi. Eskilerin deyimiyle "Nev'i şahsına münhasır" birisiydi.

Misafirleri için mutfakta yapılan hazırlıkları uzaktan izledikten ve birkaç kez de bu telaş içerisinde hanımı ile tartıştıktan sonra evde bulunan gaz lambası ve fanusların da gazı ve fitilinin kontrol edilmesi için peşpeşe emirler yağdırdı. Çocuklarına gözdağı vermek için biraz sesinin tonunu yükselterek bir iki noksanlarını veya yapılması gerekenleri söyledikten sonra misafirlerini ağırlayacağı çardağa çıktı.

Mevsim kış idi. Gündüz akşama kadar yağmur yağmıştı. Akşam oturacakları çardağın misafirler gelme-

den önce ısıtılmasının anlamsız ve gereksiz olacağını düşünerek odun sobasını hemen yakmadı.

Aradan biraz zaman geçince sobanın artık yakılması gerektiğine karar verdi ve yakmak için kibrit istedi. Getirilen kibritle daha önceden içi odun dolu olan sobayı yaktı. Ev kısa zamanda ısınmaya başlamıştı ki misafirlerin kapıyı çaldığı ta çardaktan duyuldu.

Çocuklarından biri çalınan kapıyı açtı ve misafirlerini yukarıya aldı. Gecenin geç saatlerine kadar yenildi, içildi, konuşmalar, anılar devam etti.

Misafirleri gitmek üzere izin istediler. Ayrılma vakti geldiğinden toplu halde çardağın merdivenlerinden evin avlusuna indiler. Ayaküstü biraz daha sohbet ettikten sonra kadınlar ayrı odalarda oturduklarından onlar da evin avlusuna geldiler ve hep birlikte evden ayrılmak üzere sokak kapısına doğru yürüdüler. Ev sahibi hemen eline fanusu aldı ve misafirlerini kapı önünde yolcularken kavgalı olduğu hasımlarının tesadüfen o gece pusuda olduklarını ve kendisini öldürmek maksadıyla beklediklerinden habersizdi.

Sokak kapısını açarak dışarıya önce iki erkek çocuğu ile birlikte misafirin hanımı, daha sonra misafirin kızkardeşi çıktı. Arkasından misafir çıkmak üzereyken karanlık sokakta bir el ateş edildi. Ev sahibinin fanus elinde olduğu için tam bir hedef olduğunu düşünenler ateş etmiş, bunda da başarılı olmuşlar ve ateş edildiğinde ise ev sahibi ayağından vurulmuştu.

Fakat yaralanmasına rağmen canının yanmasına aldırmadan:

- Ulan ırzıkırıklar, beni vurdunuz zarar yok, fanus kırılırsa misafirler karanlıkta kalır diye korkuyorum, sizden değil, diyerek hem cesaretini, hem de geleneksel Urfa misafir severliğinin bir örneğini sergilemiştir.

AKILLI ADAM

Sabahın çok erken saatlerinde, köyün çobanı her evden aldığı hayvanı önüne katarak bütün hayvanların tamamlanmasını sağlamak amacıyla sürüyü önüne katmış gidiyordu. Yıllardır köyün çobanlığını yapıyordu. Köyün bütün hayvanlarını sabah erkenden herkesin evinin önünden alarak köyün üç kilometre uzağına götürür. Akşama kadar yayılmasını sağlar ve akşam olduğunda da hepsini, sürüyü getirir, herkesin sahip olduğu hayvanını kendisine teslim ederdi. Yine öyle bir günün sabahı idi. Tam köyden çıkmasına az bir mesafe kalmıştı ki evin birinden bir bağırma, bir gürültü zor anlaşılan birtakım sesler duydu.

Daha ne olduğunu anlamadan evin birinden hızla çıkan çizgili zıbınlı sekiz, on yaşlarında bir erkek çocuk yalınayak koşarak gelip kendisini yardıma çağırdı. Topladığı sürüyü başıboş bırakarak ses gelen eve yöneldi. Çocuk kendisinden önce koşarak evin dış kapısını açarak geniş avluya girdi. Çoban da onu takip ederek eve girdi.

Evin avlusu aynı zamanda bahçesi olan alanda koca bir küpün içerisine başını sokmuş geriye kalan iri cüssesinden her gün yaymaya götürdüğü öküz olduğunu gördü. Hayvanın böğürme sesine, elinde ince bir sopa ile vurarak öküzün başının çıkarması için döven kâhyanın hanımının sesi birbirine karışıyor ve sonuçta büyük bir gürültü her yandan duyuluyordu

Sonunda bir ara ses kesiliverdi. Eli sopalı kadın, çobanın geldiğini fark etti. Çoban yıllardır hayvan güttüğü için buna çare bulacağına emin bir halde, öküzün etrafına birikmiş beş-altı kişi rahat bir nefes aldılar.

Evin ve aynı zamanda da öküzün sahibi olan adam çobana: "Bu hayvan su küpünden su içerken başını sokmuş, şimdi başını çıkaramıyor, sen çıkarabilir misin?" diye sordu. Çoban ise olayı yakından gördükten sonra, yılların verdiği tecrübeyle bu başın bu küpten çıkmasının zor olduğunu hatta imkânsız olduğu anlamıştı. İçi ağzına kadar su dolu kocaman bir küpün içine başını sokmuş su içtikten sonra başını çıkarmaya kalkışınca boynuzları küpün ağız kısmına takılan bu hayvanı çıkarmanın gerçekten çok zor olduğunu düşündükten sonra her başları sıkıştığı zaman kendisine danıştıkları köyün en akıllı, en bilge kişisinin ancak bunu çözebileceğini söyleyerek çağırmalarını önerdi.

Birileri hemen koşarak köyün en akıllısı olan yaşlı ihtiyarı ve aynı zamanda bilgili adamını alarak geldi. Herkese güven veren, eli bastonlu, ak saçlı, akıllı olduğu her haliyle belli olan kişi oturmak için etrafına bakınınca hemen kendisine bir sandalye getirdiler, oturmasını kolaylaştırmak için de sandalyeyi arkasından ayaklarına değecek kadar itince oturması da o derece kolay oldu.

Arkasından konu hakkında tekrar detaylı bir bilgi aldı ve öküzün başının küpten çıkarılması gerektiğini bunun için buraya çağrıldığını, köylüyü bu konuda aydınlatmasını kendisinden istediler.

Yıllardır giydiği kasketinin terden yağlanmış ve berberlerin ustura bilediği kösele haline gelmiş kenarına arkadan dokunarak gözünün önüne biraz eğdikten sonra: "Keskin bir bıçakla öküzün kafasını kesin" diye emir verdi. Aradan geçen bir iki saat içerisinde köyde olayı

duymayan kalmamış ve herkes olay yerine gelerek evin avlusunu doldurmuştu. Kadınlar, erkekler, çocuklar ve hatta yakın komşu köyden gelenler bile vardı. Kalabalığın merakı ise öküzün başının küpten nasıl çıkacağı idi. Onun için herkes köyün akıllısını adeta gözünü kırpmadan izliyor, söyleyeceği her sözü de kaçırmamak için sessizce dinliyorlardı.

Ve sonunda dediğini aynen yaptılar. Öküzün başını kestiler. Öküzün başı büyük bir gürültü ile küpün içine düştü. O anda köylünün bir kısmı olayı çılgınca alkışladı. Bir kısım insanlar ise tereddütleri olduğu için alkışlamadı. Çünkü öküzün başı henüz çıkmamıştı. Kalabalığın bir kısmının alkışlamadığı, akıllı adamın gözünden kaçmadı. Onları da tatmin etmek için son emrini verdi. "Şimdi küpü kırın" diyerek olayı sonuçlandırmak istedi.

Dediğini derhal yaptılar. Küpe kocaman bir taşla vurarak küpü kırdılar, küpün içindeki su da dökülünce yerde sadece öküzün başı kaldı. Akıllı adam yerinden kalktı, şapkasını tekrar kafasında aynı yere getirmek için siperinden tutup hafif arkaya doğru kaldırdı ve yüzü daha da belirgin hale geldi.

Bastonunu kolunda bir iki tur çevirdikten sonra küpün kırıldığı yere doğru yürüdü. Sol eliyle bastonuna iyice yüklenerek eğilip, yerden öküzün başını boynuzlarından tutarak havaya kaldırdı. Ve:

- İşte size öküzün başı, bu küpten bu baş çıkmaz diyordunuz işte çıktı" diyerek bütün köylünün takdirini kazandı. Olay sonuçlanınca da bütün köylü, çoluk çocuk, kadın erkek, büyük küçük herkes kendisini çılgınca alkışladı.

KALAYCI

Balıklıgöl'de bulunan Rıdvan Ahmet Paşa Camiinde bulunan il müftülüğünde her cuma sabahleyin il müftüsü başkanlığında yapılan imamlar toplantısı ile o haftaki önemli olaylar veya hutbenin konusu ile alakalı rutin toplantı yapılıyordu.

Caminin doğudaki kapısından girince sol tarafta bulunan ikinci oda müftü odası idi. Geniş bir oda olması nedeniyle yaklaşık otuz kadar imamın katıldığı ve toplantının başlama saatinin de geldiği anlaşılınca toplantı başladı.

İl müftüsü Cuma günü o günkü Cuma hutbesinin konusu hakkında gerekli ön bilgileri verdikten sonra konu ile ilgili ayet ve hadisleri de hatırlatarak hutbe hakkında konuşmasını tamamladı. Daha sonra ise camilerin temiz tutulması, Cuma günleri temizliğe daha fazla özen gösterilmesi gerektiğini, cami cemaatinin bu konuda şikâyetçi olduğunu, camiyi süpürmekle görevli personelin yakından izlenmesi ve gerekli uyarının yapılmasının öneminden bahsederken imamlardan birisinin bu konuşma yapılırken güldüğünü müftü gördü.

Müftünün dikkatinden kaçmayan imamın bu gülüşü, konuşmasını yarıda kesmesine neden oldu, imamdan gülmesinin nedenini sordu. "Gülmenizin nedenini bize anlatırsanız, bütün arkadaşlarla birlikte benim de bilgim olur" dedi.

İmam ise, gülmesinin sebebini camideki görevli olan yardımcı hizmetlinin kendisini dinlemediğini, temizlik konusunda yapılması gerekenleri söylediğini, fakat kendisine itaat edilmediğini bütün teferruatıyla anlattı.

İmam şikâyetini ve gülmesinin sebebini anlattıktan sonra, anlatılanları sonuna kadar diğer imamlarla birlikte dinleyen müftü bunun üzerine hemen konuşmaya başladı:

"Vaktiyle kalaycının biri çırağının artık işe gelmeyeceğini ve okula gitmek için dükkândan ayrılacağını kendisine söylenmesi üzerine, körük çekmek için kendine bir çırak aramaya başlar.

İşlerinin aksamaması için günlerce, dükkânında körük çekecek bir çırak aramasına rağmen bir türlü bulamaz. Hem kalay yapmak, hem körük çekmek, ikisini bir arada yapmak zor olduğundan körük çekecek birisine kesinlikle ihtiyacı olduğunu anlar. Aileler de çocuklarını kalaycıya çırak vermek istemediklerinden, çalışacak çırak da bulamayınca aklına ilginç bir fikir gelir.

Ya gidip dağdan veya ormandan bir ayı yakalayarak getirmeyi veya çingenenin birinden bir ayı satın alıp onu bu konuda eğiterek yetiştirip körük çekmeyi öğretmesi ile çırak meselesini kökünden halletmeyi düşü-

nür ve sonunda ayı oynatarak geçimini sağlayan çingenenin birinden oldukça yüklü bir parayla bir ayı satın alır.

Ayıyı körüğün başına geçirir ve körüğün nasıl çekilmesi gerektiğini hem anlatır hem de körüğü çekerek gösterir. Fakat ayı körüğü çekmez hatta denemez bile. Kalaycı bu sefer gider bir keçi satın alır, dükkâna getirir. O sırada ayı dükkânda yan gelip yatmaktadır. Ayıya tekrar körüğün başına geçmesini ve körük çekmesini söyler, ayı ise yine çekmeye yanaşmaz ve itiraz eder. Bu kez keçiye dönerek aynı emri verir, keçi de verilen emre uymayınca, keçiyi ayının gözü önünde yatırıp keser.

Daha sonra aynı olay bir daha tekrarlanınca ayının gözü iyice korkar ve bundan sonra aynı olayın kendi başına da gelebileceğini, kalaycının eninde sonunda kendisine de böyle bir ceza uygulayacağını tahmin ederek kalaycının üçüncü bir keçi almak için dükkândan ayrılacağı sırada ayı, yerde yatan keçilerin kan revan içinde yattıklarına bakıp sonra kalaycıya dönerek: "Körüğü ben çekmek istiyorum" diyerek kendiliğinden görev yapmak ister. Kalaycı ise ayının yapılanları gördükten sonra korktuğunu ve bu nedenle istenileni yapmak istediğini anlayınca kendisine son bir defa daha "Körüğün başına geç" demesiyle istenileni hemen yapmaya ve kalaycının emrini yerine getirmeye başlar"

Müftü anlattığı hikâye ile yönetici pozisyonunda olanların, işlerin yürümesi için gerektiğinde birilerini harcamanın kaçınılmaz olduğunu, yapılması gereken işin aksamasına fırsat vermemek için gerektiğinde aksatanları bertaraf etmenin gerekli olduğunu anlatmak istemiştir.

VERA

VERA LTD. ŞTİ.

ŞANLIURFA

Bahçe - Havuz Su Sistemleri
Proje Uygulama - Taahhüt ve Malzeme
Bahçe Düzenleme - Bahçe Mobilyaları
Yüzme - Doğal Süs Havuzları
Sauna - Jakuzi
Havuz Kimyasalları - Damlama
Yağmurlama Mini Sprink
Pup - Up PVC - Pe Boru Arıtma Sistemleri

Tel: 0 414 314 37 44 - 315 51 42
Fax: 0 414 316 81 83

M. Emin ERGİN

Şanlıurfa'nın tarihten günümüze kadar gelen zengin kültürünün her safhasında bir değer, bir güzellik bulunduğu bugüne kadar yazılanlarla anlaşılmaktadır. Bu denli köklü bir kültüre sahip yörenin elbette hikâyeleri de vardı ve yazılmayı bekliyordu.

Urfa ağzında; masal, efsane, hikâye, hatıra, biyografya, fıkra gibi edebi ürünlerin tümüne birden "heket" (hikâye) denildiği için bunlardan herhangi birine ait kitap çok az sayıda veya bazı konularda ise hiç yazılmamıştır.

Bu eksikliğin giderilmesi hususunda katkıda bulunmak, yardımcı olmak adına yapılan çalışma sonunda biraz düşündüren, biraz güldüren, biraz da hatıraları tazeleyen elinizdeki bu kitap ortaya çıkmış oldu.

ISBN 97501334-2-0
9 789750 133428

SKB 0000009 VAL